

**Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка**

Укладачі:

Г.О. Бутенко, Г.М. Кузюра, Н.О. Хлус

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ПРЕДМЕТНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
014.11 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА)
ОС «БАКАЛАВР»**

Глухів – 2023

УДК: 378.147.091.33:796 (072)

М 54

*Рекомендовано до друку вченою радою Глухівського національного педагогічного університету ім. Олександра Довженка
(протокол № 3 від 01.11.2023 року)*

Рецензенти:

Гриценко А. П. – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Рибалко П. Ф. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Укладачі:

1. **Бутенко Г. О.**, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка;

2. **Кузюра Г. М.**, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка;

3. **Хлус Н. О.**, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка.

Методичні рекомендації щодо написання курсових робіт для здобувачів вищої освіти предметної спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) ОС «Бакалавр» / укладачі: Г.О. Бутенко, Г.М. Кузюра, Н.О. Хлус. Глухів, 2023. 99 с.

УДК: 378.147.091.33:796 (072)

М 54

Методичні рекомендації містять загальні вимоги щодо змісту й структури курсової роботи, виконання її основних розділів, вимог оформлення курсової роботи, організації процесу підготовки й порядку захисту; додатки з прикладом оформлення титульної сторінки курсової роботи, її змісту, ілюстрацій, таблиць, списку використаних джерел.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУРСОВОЇ РОБОТИ	9
2. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ.....	12
3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАПИСАННЯ ОКРЕМИХ ЧАСТИН КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	16
3.1. Вимоги до змісту «Вступу».....	16
3.2. Аналіз літературних джерел (Розділ 1).....	23
3.3. Опис методів й організації дослідження (Розділ 2).....	27
3.4. Викладення матеріалів емпіричної частини власних досліджень (Розділ 3).....	31
3.5. Формулювання висновків.....	34
3.6. Оформлення практичних рекомендацій.....	37
3.7. Оформлення списку використаних джерел та додатків.....	41
4. МАТЕМАТИЧНИЙ АПАРАТ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	42
4.1. Числові характеристики вибірки.....	42
4.2. Параметричні критерії достовірності (t-критерій Стьюдента).....	45
4.3. Коефіцієнт кореляції.....	47
5. ПОРЯДОК ТА ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	50
6. ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	57
7. ВИМОГИ ДО ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ..	60
8. МОВНІ АСПЕКТИ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	70
9. ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	75
10. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧЕМ ОСВІТИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ.....	86
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Фізична культура та організація спортивно-масової і туристичної роботи)» зі спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) передбачає виконання курсових робіт із теорії і методики фізичного виховання та з організації і методики спортивно-масової і туристичної роботи.

Основною метою курсових наукових робіт є підвищення рівня спеціальної теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти, а також практичне застосування отриманих знань, умінь і навичок під час вирішення професійних освітніх і наукових завдань.

Однією із найважливіших та необхідних форм освітньої діяльності здобувачів освіти в закладі вищої освіти є науково-дослідна робота. Як форма науково-дослідної діяльності курсова робота має на меті сприяти вдосконаленню професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, фахівців із фізичного виховання. Курсова робота вирішує питання формування здатності здобувачів освіти щодо активної пізнавальної діяльності, пов'язаної із систематизацією, закріпленням та розширенням теоретичних знань й умінь, а також практичним їхнім застосуванням у процесі вирішення освітніх і наукових завдань, зокрема опанування цілісних орієнтирів, завдань та принципів фізичного виховання в закладі загальної середньої освіти у світлі Нової української школи (на прикладі Модельної навчальної програми «Фізична культура»).

Під час реалізації науково-дослідної діяльності здобувачі освіти мають навчитися:

- самостійно визначати напрям, мету та завдання дослідження;
- систематизувати та аналізувати літературні джерела, а також документальні матеріали;
- планувати педагогічний експеримент згідно з методичними вимогами;
- підбирати та використовувати методи наукових досліджень;

- аналізувати та узагальнювати отримані результати;
- формулювати висновки та практичні (методичні) рекомендації.

Курсова робота є науковою працею, спрямованою на поглиблене вивчення здобувачем вищої освіти проблеми, пов'язаної з обраним фахом.

Запропоновані методичні рекомендації спрямовані на надання здобувачам освіти консультативної допомоги щодо написання курсових робіт із дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання», «Організація і методика спортивно-масової і туристичної роботи».

Курсові роботи за змістом можуть бути теоретичного, конструктивного й емпіричного характеру:

- теоретичні курсові роботи виконуються на основі аналізу літературних даних із обраної теми з подальшим синтезом та інтерпретацією;

- конструктивні курсові роботи виконуються на основі виготовлення наочних посібників, приборів, тренажерів, устаткування, макетів із описом інструкції щодо їхнього використання або вивчення їхньої ефективності в процесі педагогічного експерименту;

- емпіричні курсові роботи виконуються на підставі аналізу власного фахового досвіду здобувача освіти; передового досвіду роботи фахівців із фізичного виховання, фізичної культури; документів щодо планування, обліку й звітності, що відображають фізкультурно-оздоровлювальний, фізкультурно-спортивний, фізкультурно-рекреаційний, освітній, виховний процес у закладах загальної середньої освіти, закладах позашкільної освіти, закладах оздоровлення та відпочинку тощо.

Структура курсової роботи має таку відповідність: 1/3 курсової роботи повинна займати теоретична частина й 2/3 – експериментальна частина. Наприкінці кожного розділу й наприкінці курсової роботи пишуться висновки. Якщо в курсовій роботі не передбачається проведення педагогічного експерименту, то співвідношення теоретичної й практичної частин відбувається таким чином: 2/3 відводиться теоретичній частині, 1/3 – практичній.

Підготовка курсових робіт є важливою формою самостійної роботи здобувачів вищої освіти, що відображає результати їхньої науково-дослідної діяльності та формує їхню інтегральну компетентність, яка пов'язана зі здатністю розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми в галузі фізичної культури, фізичного виховання в закладах освіти, в організаціях фізкультурно-оздоровлювального, рекреаційного, туристичного напрямку. Наукове дослідження передбачає застосування теорій і методів відповідних освітніх наук галузі педагогіки, фізичного виховання, фізичної культури, спортивно-масової й туристичної роботи та характеризується комплексністю і невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу.

Роль педагогічного закладу вищої освіти – підготувати майбутнього вчителя до професійної діяльності, навчити молодих учителів критично мислити, аналізувати, опрацьовувати ті обсяги інформації, які вони отримують з різних джерел, та обирати необхідне, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Професійна діяльність учителя фізичної культури – це постійне навчання, і тому заклад вищої освіти має навчити постійно опановувати нові знання, знаходити потрібну інформацію та застосовувати її на практиці.

Компетентнісне навчання спрямоване на роботу з інформацією та опанування здобувачами освіти компетентностей, умінь і навичок, які допомагають їм бути успішними, конкурентними та цінними на ринку праці.

У процесі виконання курсових робіт здобувачі освіти набувають загальних і спеціальних (фахових, предметних) компетентностей.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства; зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та значення в розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК 2. Знання і розуміння значення, змісту, основних концепцій та базових понять фізичного виховання, фізичної культури.

ЗК 3. Здатність спілкуватись українською мовою на основі правильного й логічно побудованого усного та письмового мовлення, здатність до комунікації іноземною мовою в професійній діяльності.

ЗК 4. Здатність до пошуку, осмислення, аналізу, критичного оцінювання загальнонаукової та професійно орієнтованої інформації, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в процесі фізичного виховання.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК 1. Здатність до перенесення системи наукових знань у професійну діяльність учителя фізичної культури; здійснювати об'єктивний аналіз сучасного стану, тенденцій розвитку, визначати актуальні проблеми в галузі фізичної культури та обґрунтовувати шляхи їх вирішення.

СК 3. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні вміння і навички в області фізичної культури.

СК 4. Здатність визначати анатомо-фізіологічні, морфологічні, психологічні, біомеханічні особливості фізкультурно-спортивної діяльності, що мають вплив на організм учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб та можливостей.

СК 13. Здатність аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію власних професійних якостей; підвищувати кваліфікацію на основі самонавчання і самовдосконалення.

СК 14. Здатність здійснювати науково-дослідну діяльність, систематизувати, аналізувати, описувати та критично оцінювати експериментальні дані досліджень у фізичному вихованні учнів.

Після підготовки курсової роботи у здобувачів освіти мають бути сформовані такі **програмні результати навчання**:

Загально-предметні (РН):

РН 6. *Демонструє* володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

Фахові (ПРН):

ПРН 1. *Знає та вміє* застосовувати на практиці основні положення теорії і методики фізичного виховання (мета, завдання, принципи, методи, засоби), педагогіки і психології під час вирішення навчальних, виховних та оздоровчих завдань. *Володіє* актуальними технологіями формування грамотності у фізичній культурі.

ПРН 2. *Знає та вміє* застосовувати на практиці основні положення фізіології, біомеханіки, морфології, психології для розвитку фізичних (рухових) якостей, формування рухових умінь і навичок з метою вирішення завдань фізичного виховання.

ПРН 10. *Знає та вміє* використовувати в професійній діяльності дію основних законів природи, інформаційні технології, методи теоретичного та експериментального дослідження, математичні методи обробки експериментального матеріалу в науково-дослідній діяльності.

ПРН 14. *Вміє* здійснювати контроль і оцінювання індивідуального здоров'я, фізичного розвитку, навчальних досягнень з теоретичної, технічної, фізичної і тактичної підготовленості учнів. *Володіє* технологіями контролю і корекції функціонального та психофізіологічного стану, засобами і методами управління станом людини.

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконання курсової роботи є формою самостійної наукової роботи здобувача вищої освіти, що перевіряє не тільки теоретичну й практичну його підготовку як майбутнього вчителя фізичної культури, а й вміння працювати із літературними джерелами, інтернет-джерелами, вміння аналізувати, систематизувати, досліджувати, узагальнювати педагогічний і науковий досвід у сфері фізичного виховання, здійснювати наукові дослідження за допомогою і під контролем наукового керівника.

Підготовка означених робіт дає можливість здобувачам освіти систематизувати отримані теоретичні знання, перевірити їхню якість, розвивати пізнавальну активність, науково і творчо мислити, аналізувати різні підходи щодо розв'язання досліджуваної педагогічної проблеми.

Наукова робота над курсовим проєктом виявляє у здобувача вищої освіти вміння проводити науковий експеримент, здатність до самостійного осмислення проблеми, логічного обґрунтування своєї думки, застосування здобутих теоретичних знань на практиці, володіння сучасними методами дослідження, формулювання висновків, практичних рекомендацій, оформлення результатів дослідження.

Мета курсової роботи – узагальнення, поглиблення, закріплення, систематизація знань здобувачів освіти, що були отримані під час освітнього процесу, комплексне їхнє застосування у вирішенні досліджуваної проблеми; формування у здобувачів освіти навичок самостійної роботи із монографіями, першоджерелами, дисертаціями, фаховими журналами, довідковою літературою тощо; критичне оцінювання і систематизація отриманого матеріалу, вміння аналізувати, пов'язувати наявні теоретичні знання із практичною діяльністю, здійснення науково-педагогічного дослідження, організація та реалізація педагогічного експерименту.

Завдання курсової роботи:

– опрацювання даних психологічної, методичної, педагогічної, наукової літератури і матеріалів провідного педагогічного досвіду фахівців із фізичного виховання та фізичної культури;

– формування основ дослідницької і самостійної роботи, що пов'язана із пошуком, узагальненням і систематизацією даних наукової й навчально-методичної літератури;

– розвиток наукового мислення й творчих здібностей здобувачів освіти;

– поглиблення, розширення й закріплення знань, набутих практичних умінь та навичок у здобувачів освіти відповідно до змісту дисциплін, що вивчаються;

– планування й проведення науково-педагогічного дослідження;

– формування вмінь щодо аналізу, систематизації, узагальнення і критичного оцінювання отриманого наукового, методичного й практичного матеріалу;

– накопичення, систематизація й аналіз емпіричного матеріалу;

– формулювання висновків і практичних (методичних) рекомендацій.

Переважно виконання курсової роботи передбачає таку послідовність дій:

– вибір теми дослідження і висвітлення її актуальності;

– пошук науково-методичних літературних джерел за темою дослідження, критичний аналіз даних, складання списку літературних джерел;

– формулювання компонентів наукового апарату: об'єкту, предмету, мети, завдань дослідження;

– визначення методів та планування емпіричної частини дослідження;

– проведення емпіричної частини дослідження, фіксація результатів відповідного етапу наукового пошуку;

– обробка отриманих результатів, їхній кількісний та якісний аналіз;

– формулювання висновків реалізованого дослідження;

– обґрунтування розроблених практичних (методичних) рекомендацій;

– оформлення курсової роботи згідно з вимогами.

Курсова робота виконується за допомогою та під керівництвом наукового керівника. Відповідно до навчального плану наукові керівники курсових робіт затверджують графік консультацій та терміни періодичного звіту здобувачів освіти щодо виконання завдань дослідження.

Курсова робота складається із таких структурних елементів:

1. Титульний аркуш (1 сторінка).
2. Зміст (1 сторінка).
3. Вступ (2-3 сторінки).
4. Основна частина (поділяється на кілька розділів і підрозділів) (близько 23 сторінок).
5. Висновки (2-3 сторінки).
6. Практичні (методичні) рекомендації (за потреби) (1-2 сторінки).
7. Список використаних джерел (до 30 джерел).
8. Додатки (за потреби).

Курсова робота виконується згідно із навчальним планом на одну із тем дисципліни «Теорія й методика фізичного виховання» (7 семестр) і «Організація й методика спортивно-масової й туристичної роботи» (8 семестр). Обсяг курсової роботи – до 30 сторінок основного тексту (до списку використаних джерел).

Курсова робота має поділитися на розділи (2-3) і підрозділи (2-3 у розділі). Кожна частина дослідження має бути логічно завершеною, містити висновки і пов'язуватися з наступною частиною (розділом, підрозділом).

2. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

Теми курсових робіт визначаються кафедрою теорії і методики фізичного виховання та повністю відповідають змісту освітньої програми «Середня освіта (Фізична культура та організація спортивно-масової і туристичної роботи)».

Здобувач освіти обирає тему курсової роботи, як правило, за рік до її захисту. Тематика курсових робіт має відповідати сучасним завданням підготовки вчителів фізичної культури, збігатися з основними напрямками та проблемами науково-методичної роботи Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка та, зокрема, кафедри теорії і методики фізичного виховання, щорічно переглядатися й оновлюватися.

Щодо вимог, які висуваються до тематики курсової роботи, необхідно визначити перш за все її актуальність, наукову новизну й практичну значущість.

Здобувачі освіти мають право запропонувати свою тему курсової роботи з обов'язковим обґрунтуванням доцільності її розробки.

Перелік орієнтовних тем курсових робіт із теорії і методики фізичного виховання

1. Планування навчально-виховної роботи з фізичної культури в закладі загальної середньої освіти.
2. Особливості методики розвитку силових здібностей школярів на уроках фізичної культури.
3. Методика визначення та регулювання фізичних навантажень на уроці фізичної культури.
4. Домашнє завдання з фізичної культури як додаткова форма організації занять фізичними вправами.
5. Оцінка фізичної підготовки школярів та її значення в управлінні процесом фізичного виховання.

6. Організаційно-методичні особливості самостійних занять школярів фізичними вправами.
7. Критерії оцінювання знань, умінь та навичок у процесі опанування фізичної вправи (технічного прийому).
8. Оптимізація фізичного навантаження та його значення у фізичному вихованні школярів.
9. Особливості проведення уроків фізичної культури в молодших (середніх, старших) класах.
10. Способи організації учнів на уроках та їх залежність від модуля шкільної програми.
11. Структура процесу навчання руховим діям за видами рухової активності (за видами спорту).
12. Організація і методика проведення уроку фізичної культури.
13. Аналіз уроку фізичної культури як засіб підвищення професійної майстерності вчителя.
14. Методи наукових досліджень, що застосовують у фізичному вихованні школярів.
15. Вивчення провідного педагогічного досвіду як форма підвищення кваліфікації вчителя фізичної культури.
16. Способи організації учнів на уроці фізичної культури в Новій українській школі.
17. Особливості роботи вчителя фізичної культури в сільській місцевості.
18. Підвищення рівня фізичної підготовленості учнів ... класу за модулем....
19. Методика розвитку витривалості на уроці фізичної культури.
20. Методика розвитку силових можливостей на уроці фізичної культури.
21. Методика розвитку координаційних здібностей на уроці фізичної культури.
22. Методика розвитку швидкості на уроці фізичної культури.

23. Методика розвитку гнучкості на уроці фізичної культури.
24. Організація уроків фізичної культури в Новій українській школі.
25. Особливості проведення уроку фізичної культури за модулем.... (Нова українська школа).
26. Особливості фізичного виховання школярів із послабленим здоров'ям.
27. Загальна та моторна щільність уроку фізичної культури у світлі реформи Нової української школи.
28. Методика дозування фізичного навантаження на уроках фізичної культури в Новій українській школі.
29. Функції вчителя фізичної культури та його роль у здійсненні шкільної реформи (Нова українська школа).
30. Фізичне виховання дітей у сім'ї.

Перелік орієнтовних тем курсових робіт

з організації і методики спортивно-масової і туристичної роботи

1. Організація спортивно-масової роботи в закладах загальної середньої освіти.
2. Організація і проведення гурткової (секційної) роботи з фізичної культури в молодших класах.
3. Організація і проведення гурткової (секційної) роботи з фізичної культури в середніх класах.
4. Організація і проведення гурткової (секційної) роботи з фізичної культури в старших класах.
5. Особливості організації позашкільної роботи з фізичного виховання.
6. Організація спортивно-масової роботи в закладах позашкільної освіти.
7. Організація спортивно-масової роботи за місцем проживання.
8. Організація спортивно-масової роботи в закладах оздоровлення та відпочинку.
9. Методика проведення занять з орієнтування на місцевості.

10. Туризм у системі роботи закладу загальної середньої освіти.
11. Структура туризму та його роль у фізичному вихованні учнів.
12. Вибір шляху руху по місцевості.
13. Подолання природних перешкод як засіб розвитку фізичних якостей учнів.
14. Організація і проведення туристичних походів.
15. Організація і проведення Дня туризму в закладі освіти.
16. Безпека туристичних подорожей як основа оздоровлення учнів.
17. Організація і проведення туристичних змагань у закладах освіти.
18. Читання та використання топографічних карт.
19. Краєзнавчо-туристична робота в закладі освіти.
20. Краєзнавчо-туристичні ресурси України.
21. Організація та проведення краєзнавчих екскурсій.
22. Організація та проведення краєзнавчих експедицій.
23. Педагогічні аспекти краєзнавчо-туристичної роботи в закладі освіти.
24. Методика спортивно-масової роботи в закладі освіти.
25. Форми спортивно-масової роботи.
26. Особливості організації спортивно-масової роботи з дітьми різних вікових категорій.
27. Організація спортивно-масової роботи з використанням національних традицій.
28. Види спортивно-масових заходів.
29. Спортивно-масова робота як засіб формування здорового способу життя.
30. Туризм та краєзнавство як засіб формування здорового способу життя.

3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАПИСАННЯ ОКРЕМИХ ЧАСТИН КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1. Вимоги до змісту «Вступу»

Розділ «Вступ» розміщується після сторінки «Зміст», де в загальному вигляді визначають низку питань, що розглядаються в курсовій роботі.

Вступ відображає формулювання основних структурних елементів наукового апарату курсової роботи:

- актуальність теми роботи;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- гіпотеза дослідження;
- мета дослідження;
- завдання дослідження;
- методи дослідження (способи вирішення поставлених завдань);
- теоретична і практична значущість дослідження;
- структура курсової роботи (загальний опис розділів і підрозділів).

Оскільки вступ має бути загальною характеристикою виконаної курсової роботи, його рекомендується остаточно формулювати та редагувати на заключному етапі її написання, коли вже з'ясовані результати дослідження. Обсяг вступу не має перевищувати 2-3 сторінки.

Актуальність теми дослідження обґрунтовує вибір проблеми і її доцільності, визначає важливість окреслених питань для наукової спільноти.

Актуальність та ступінь наукової розробленості проблеми розкривається за допомогою систематизації й аналізу наукових доробок науковців із досліджуваної проблеми за останні десять років і порівняння шляхів її розв'язання на сучасному етапі. Під час визначення мети, завдань, об'єкту і предмету дослідження необхідно дотримуватися системних логічних зв'язків із темою наукової роботи.

У процесі визначення актуальності дослідження необхідно:

– довести зв'язок наукової проблематики курсової роботи з основними тенденціями розвитку фізичного виховання, фізичної культури і спорту в Україні і світі, її соціальне значення;

– обґрунтувати значущість проблеми, що вирішується в курсовій роботі, для подальшого використання на практиці її результатів з обраної спеціальності й підтвердити, що розв'язання цього питання є на часі;

– зазначити окремих дослідників і наукові колективи, що зробили значний внесок у вирішення окресленого наукового питання (узагальнити результати їхніх досліджень і визначити, що залишилося поза увагою науковців або є недостатньо дослідженим).

Наукове дослідження можна вважати актуальним у тому випадку, коли тема відповідає сучасним потребам практичної діяльності і заповнює прогалини в теоретичних аспектах.

Критерій актуальності є динамічним, оскільки безпосередньо залежить від конкретних і специфічних обставин. Визначення актуальності дослідження є достатньо переконливим тоді, коли в суспільстві існує соціальне замовлення, що відображає суспільно вагомі, найгостріші проблеми, які вимагають від фахівців негайного вирішення.

Педагогічне наукове дослідження починається з теоретичного аналізу досліджуваної проблеми, що ґрунтується на аналізі та синтезі даних наукової педагогічної, психологічної, методичної літератури і на основі вивчення провідного педагогічного досвіду фахівців-практиків. У процесі такого аналізу виявляються недоліки наявної методики навчання або викладання тощо, що дозволяє здобувачу освіти обґрунтувати актуальність власного дослідження.

Під час обґрунтування актуальності курсової роботи потрібно спиратися на виявлення суперечностей, що виникли між потребами суспільства й реальною практикою їхнього задоволення.

Під час обґрунтування актуальності науково-методичних і науково-дослідних робіт, насамперед, до уваги беруть практичну потребу в опрацюванні теми, ступінь розв'язання цього питання у педагогічній практиці і прогнозований соціально-економічний ефект на основі впровадження в практичну діяльність одержаних результатів.

Обґрунтування актуальності засвідчує рівень професійної підготовки здобувача освіти, його вміння обрати тему, розуміти її зміст із позиції сучасності і соціального значення.

Виклад актуальності не повинен бути багатослівним. Його варто подати кількома реченнями, що окреслюють зміст проблеми або наукового завдання, із яких визначається актуальність дослідження.

Наприкінці обґрунтування актуальності дослідження варто зробити висновки про те, що незважаючи на наукові знання і наявні праці з порушеного питання, розробленість цієї проблеми є недостатньою (застарілою, відсутньою), що суперечить потребам суспільства, галузі фізичного виховання і фізичної культури, окремої особи у фізичному вихованні або фізкультурно-спортивній діяльності.

Наприклад:

Таким чином, недостатність наукових розробок із питань методики щодо розвитку спеціальних рухових здібностей в учнів середніх класів зумовили вибір теми дослідження, а саме: «Методика розвитку спеціальних рухових здібностей учнів середніх класів у процесі занять баскетболом».

Отже, дослідження є актуальним, якщо воно:

- сприяє розвитку теорії і вдосконаленню практики фізичного виховання, фізкультурно-спортивної діяльності;
- має практичне значення для розвитку суспільства.

Об'єкт дослідження – процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обраний для вивчення та наукової розробки. Визначення об'єкту починається з відповіді на запитання: що розглядається? Об'єктом дослідження є частина об'єктивної реальності, що привернула увагу дослідника (для наших

курсів робіт об'єктом дослідження є практична діяльність людини в галузі фізичного виховання і фізичної культури).

Наприклад:

Об'єктом дослідження є процес фізичного виховання учнів старших класів засобами спортивно-ігрової діяльності.

Предмет дослідження – те, що досліджується безпосередньо. Предметом дослідження є той бік об'єкту дослідження, ті його особливості, властивості й відносини, які досліджуються з певною метою в конкретних умовах й обставинах.

Наприклад:

Предметом дослідження є методика розвитку спеціальних рухових здібностей учнів старших класів у процесі занять баскетболом у позаурочний час.

Гіпотеза дослідження – припущення, що є відповіддю на поставлену проблему наукового дослідження й потребує наукового обґрунтування та перевірки. В окремих курсових роботах гіпотеза може бути відсутня.

Мета курсової роботи – прогнозований результат дослідження. Мета проєкту дає відповідь на запитання: «Який результат має бути отриманий?». З огляду на конкретну відповідь під час формулювання мети дослідження необхідно вживати такі слова: «дослідити», «визначити», «виявити», «розробити», «встановити», «обґрунтувати», «перевірити», «довести» тощо. Окрім цього, формулювання мети дослідження не варто починати зі слів: «вивчення», «дослідження», оскільки вони відповідають не меті дослідження, а засобу її досягнення.

Мета дослідження має бути пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також із його остаточним результатом та шляхом його досягнення. Мета визначає головний напрям вирішення досліджуваної проблеми.

Наприклад:

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні й розробці методики розвитку спеціальних рухових здібностей учнів старших класів засобами баскетболу в процесі фізичного виховання.

Завдання дослідження – конкретні кроки, що має зробити дослідник, щоб досягнути мети дослідження.

Завдання дослідження можуть мати такі складові:

– під час аналізу літературних джерел, документальних матеріалів вирішуються певні теоретичні питання, що є складовою загальної проблеми дослідження (наприклад: розробка рівнів функціонування, ознак певних явищ або процесів, принципів і умов застосування, критеріїв їхньої ефективності; виявлення сутності процесів, понять, явищ, подальше їхнє вивчення тощо);

– виявлення типового практичного стану проблеми, всебічне вивчення практики вирішення цієї проблеми, виявлення недоліків і труднощів у процесі розв'язання проблеми, їхніх причин, типових особливостей провідного досвіду тощо. Таке вивчення дає змогу перевірити дані спеціальних періодичних (неперіодичних) видань, уточнити їх, підняти їх на певний рівень наукових фактів, обґрунтованих у процесі спеціального дослідження;

– обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення цієї проблеми;

– визначення ефективності способом експериментальної перевірки запропонованої системи заходів щодо відповідності її критеріям оптимальності, тобто досягнення максимально можливих у відповідних умовах результатів вирішення означеної проблеми під час певних витрат часу й зусиль;

– розробка практичних (методичних) рекомендацій і пропозицій щодо використання результатів дослідження в практичній діяльності відповідних закладів, установ, організацій.

Зверніть увагу, що курсове дослідження передбачає розв'язання конкретних завдань, що логічно диференціюються й відображаються у загальному змісті визначеної мети. Завдання мають конкретизувати шлях

досягнення визначеної мети й окреслити низку питань і заходів, які має вирішити дослідник на шляху досягнення мети дослідження.

Завдання дослідження формулюються у вигляді конкретних тез, що починаються словами: «описати», «дослідити», «довести», «визначити», «розробити», «вивчити», «з'ясувати», «встановити», «порівняти» тощо.

Наприклад:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми розвитку спеціальних рухових здібностей учнів старших класів у процесі занять баскетболом.

2. Виявити провідні компоненти фізичного розвитку, спеціальної фізичної підготовленості учнів старших класів.

3. Вивчити вплив регулярних занять із баскетболу на стан фізичного розвитку і показники спеціальної фізичної підготовленості учнів старших класів.

4. Розробити методуку розвитку спеціальних рухових здібностей учнів старших класів у процесі занять баскетболом і експериментально перевірити її ефективність.

Методи дослідження. У курсовій роботі подається перелік використаних методів дослідження для досягнення визначеної мети, який бажано розділити на теоретичний і практичний (емпіричний) блоки. Під час проведення психолого-педагогічних досліджень частіше використовуються такі методи:

– теоретичні: аналіз і синтез; індукція і дедукція, порівняння, абстрагування, класифікація, систематизація, конкретизація, узагальнення, моделювання (наочно-образні, знакові (символічні), математичні (графіки), вербальні й інші моделі), формалізація;

– емпіричні методи: педагогічні спостереження; письмове опитування: тестування, анкетування, рейтинг; усне опитування: інтерв'ю, бесіда; педагогічний експеримент; педагогічне тестування (рухові тести); узагальнення незалежних характеристик; узагальнення передового педагогічного досвіду; аналіз документів і продуктів діяльності.

Теоретична значущість курсової роботи визначається впливом результатів дослідження на наявні в педагогіці, у теорії і методиці фізичного виховання теоретичні положення, концепції, ідеї. Теоретична значущість дослідження подається як узагальнений результат теоретичних положень, що визначає дослідник на підставі проведеного дослідження.

Наприклад:

На підставі аналізу одержаних даних розроблено методуку диференційованого підходу щодо підвищення рівня розвитку витривалості учнів середніх класів засобами легкої атлетики, перевірено її ефективність на уроках фізичної культури, що дозволяє констатувати її більш високий педагогічний ефект.

Практичне значення дослідження. Результати дослідження мають бути впроваджені в практичну діяльність із фізичного виховання.

На початку дослідження і в процесі його реалізації необхідно визначити практичне значення своєї роботи і шляхи його впровадження в практику виховного процесу, практику фізкультурно-оздоровлювального, фізкультурно-спортивного, фізкультурно-рекреаційного процесу, у методику навчання. Відтак необхідно встановити, як нові знання, отримані під час дослідження, впливатимуть на розвиток галузі фізичного виховання і фізичної культури й яких змін можна очікувати внаслідок їхнього використання фахівцями-практиками: вчителями, тренерами, інструкторами і організаторами фізкультурно-спортивного руху, спортивно-масової роботи тощо.

Визначення практичного значення результатів проведеного дослідження, його окремих положень і висновків потребує конкретизації щодо недоліків практичної діяльності вчителів фізичної культури (тренерів), які можна усунути (коригувати) за допомогою одержаних результатів дослідження.

До практичних результатів дослідження належать нові методики, технології, програми, методичні посібники, підручники, практичні (методичні)

рекомендації, а також розробки у сфері тренування, навчання, виховання, управління й організації процесу фізичного виховання.

Наприклад:

Розроблено модельні характеристики фізичної підготовленості учнів старших класів під час занять волейболом, критерії оцінки функціонування опорно-рухового апарату, які можуть використовуватися в практичній діяльності вчителів фізичної культури із метою підвищення ефективності навчально-тренувального процесу в секційних групах із волейболу.

Структура роботи – короткий опис основних елементів курсової роботи із зазначенням кількості сторінок, кількості літературних джерел, кількості таблиць, малюнків, ілюстрацій тощо.

3.2. Аналіз літературних джерел (Розділ 1)

У теоретичній частині роботи (Розділ 1) подається аналіз літературних джерел та документальних матеріалів із проблеми, що досліджується.

Його можна викласти під назвами: «Теоретичні засади...», «Використання засобів із метою...», «Наукові основи...», «Становлення і розвиток...», «Розвиток уявлень щодо...» тощо.

Теоретичний розділ (Розділ 1) містить огляд наукової, методичної, психологічної, педагогічної літератури та документальних матеріалів, аналіз основних етапів розвитку наукової думки за визначеною проблемою. Якщо критично аналізувати роботи науковців, що раніше розглядали низку питань, які є об'єктом дослідження автора, то буде знайдено коло питань, залишених поза увагою науковців або розроблених недостатньо, після цього необхідно визначити місце свого дослідження в розв'язанні проблеми. Водночас варто здійснити аналіз розвитку теорій або концепцій щодо обраної проблеми із демонстрацією змін наукових поглядів із плином часу та формулюванням перспектив подальшого вивчення означеної проблеми.

Складається розділ 1 із 2-3 підрозділів, в яких: розкриваються філософські, історичні, педагогічні джерела означеної проблеми, психологічні основи досліджуваного питання, аналізуються за потреби погляди класиків педагогіки, описуються та систематизуються сучасні тенденції щодо розвитку теорії і практики фізичного виховання.

У структуру цього розділу доцільно ввести підрозділ, що містить характеристику основних спеціальних, педагогічних та психологічних понять (понятійний апарат), якими користується в курсовій роботі здобувач освіти.

Матеріал, підібраний здобувачем освіти для розділу 1, має стати підґрунтям для створення методики дослідження, зокрема для розроблення показників і критеріїв досліджуваного явища або об'єкту.

Таким чином, розділ 1 представляє собою огляд літератури та документальних матеріалів за темою дослідження, але він не може мати назву «Огляд літератури». Його назва повинна конкретизувати та відображати суть представленою в ньому матеріалу.

Наприклад:

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Літературний огляд у вигляді самостійного розділу становить 25-30 % загального обсягу курсової роботи (10-15 сторінок тексту).

У розділі 1 розглядається, порівнюється й аналізується точка зору науковців із основних питань теми роботи (наукової проблеми), що вивчається в українських та закордонних літературних джерелах.

Викладення матеріалу в розділі 1 можна вести за проблемними питаннями або в хронологічній послідовності. Вибір запропонованого варіанту залежить від характеру теми дослідження, ступеня висвітлення окремих питань

у літературних джерелах, обсягу і характеру зібраних матеріалів тощо. Якщо в розділі виокремлені підрозділи, то їх варто назвати, конкретизуючи зміст підрозділу.

Огляд літератури здобувачам освіти рекомендується проводити в три етапи:

1. Підбір і складання переліку (списку) спеціальної літератури (значну допомогу в підборі відповідних публікацій надають біографічні покажчики).

2. Аналіз тексту обраних публікацій (читати потрібно повільно, усвідомлювати зміст публікацій, намагатися зрозуміти головні ідеї і думки авторів, робити необхідні нотатки).

3. Запис основного змісту тексту розділу 1.

На початку ознайомлення зі змістом публікацій корисно ознайомитися з вихідними даними книги (в якому році видана публікація, в якому місті надрукована, яким тиражем, яке видавництво її надрукувало тощо), що дозволить оцінити сучасність публікації та її характер (навчальний, науковий, популярний). Далі необхідно прочитати вступ або передмову, що надасть можливість зрозуміти головні ідеї автора, зорієнтуватися у змісті книги. Потім необхідно переглянути список рекомендованої літератури з метою ознайомлення із додатковою літературою за обраною темою й оцінити її обсяг.

На завершальному етапі вивчення літературних джерел необхідно зробити запис їхнього основного змісту у вигляді складання плану тез, цитування, конспекту тощо.

Під час конспектування матеріалу, необхідно постійно пам'ятати суть досліджуваної проблеми, щоб занотовувати лише те, що має відповідність та належність до теми дослідження. Виписування цитат повинно мати певну систему: заготовлюються окремі аркуші паперу стандартного розміру, цитування робиться на одній стороні аркуша, що допомагає систематизувати матеріал за темами й проблемами, а також краще орієнтуватися в накопиченому матеріалі.

Кожний приклад, цитата, цифровий матеріал мають супроводжуватися описом літературного джерела із позначенням номерів сторінок, на яких опубліковано даний матеріал.

Зверніть увагу, що застосування цитат без лапок та без посилання на літературне джерело, кваліфікується як плагіат, що є грубим порушенням літературної і наукової етики, порушенням правил академічної доброчесності (думки іншого автора видаються за особисті, що є крадіжкою інтелектуальної власності).

Якщо здобувач освіти користується думкою будь-якого автора, він має вказати прізвище автора й поруч у дужках поставити номер, який стоїть у бібліографічному списку проти прізвища цього автора.

Наприклад:

На думку професора Т.Ю. Круцевич [27], під спеціальною руховою підготовкою розуміється...

На думку деяких авторів, фізична підготовка є невід'ємною частиною системи...[3; 9; 15; 19].

Коли подається цитата (текст автора без змін), необхідно вказати номер й сторінку із джерела, де ця цитата міститься:

Наприклад:

В.І. Лях пише: «Координаційні здібності визначаються...»[15, с.9].

Як правило, посилання розміщуються в тому місці, де це доцільно за змістом.

Чим більше та різноманітніше коло літературних джерел, які здобувач освіти використовує для написання розділу 1, тим вищою є теоретична і практична значущість його дослідження.

Після конспектування та систематизації матеріалу необхідно перечитати його з метою формування цілісного уявлення щодо предмету вивчення.

Закінчується розділ 1 коротким висновком (Висновки до розділу 1), де узагальнюються основні положення розділу у вигляді тез.

Наприклад:

Висновки до розділу 1

1. Активний руховий режим, в обсязі 14-20 годин занять фізичними вправами протягом тижня, позитивно впливає на фізичну й розумову працездатність учнів та сприяє підвищенню рівня фізичної підготовленості, а також підвищенню успішності в навчанні.

2. З метою підвищення рухової активності учнів закладів зальної середньої освіти необхідно:

- регулярно проводити фізкультурно-оздоровлювальні заходи в режимі навчального дня закладу загальної середньої освіти;

- активізувати роботу шкільних секцій, груп загальної фізичної підготовки;

- виховувати інтерес в учнів до занять фізичною культурою, до здорового способу життя.

3.3. Опис методів та організації дослідження (Розділ 2)

Розділ 2 в курсових роботах, що ґрунтуються на результатах педагогічного експерименту, традиційно присвячено опису емпіричної частини дослідження, а саме: опису методів й організації педагогічного експерименту або педагогічного спостереження. Порівняно з розділом 1, назва якого має конкретизувати суть викладеного в ньому матеріалу, а не просто називатись «Огляд літератури», розділ 2 має назву «Методи та організація дослідження».

Наприклад:

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розділ 2 «Методи та організація дослідження» починається із опису методів дослідження, за допомогою яких вирішуватимуться визначені завдання. Якщо здобувач освіти в курсовій роботі описує розробку нового методу

дослідження або приладу, за допомогою якого будуть проводитись відповідні дослідження, він повинен детально проаналізувати його.

Наприклад:

З метою вирішення поставлених завдань був проведений педагогічний експеримент, у процесі якого використовувалися такі методи дослідження:

1. Аналіз й узагальнення даних літературних джерел та документальних матеріалів.

2. Педагогічні спостереження за фізичним й емоційним станом учнів під час занять...

3. Опитування (бесіда, анкетування).

4. Педагогічний експеримент.

5. Методи контрольних іспитів (педагогічне тестування).

6. Пульсометрія.

7. Методи математичної статистики.

Вибір методів дослідження зумовлений метою та завданнями дослідження, їхньою доцільністю в кожному конкретному випадку. Водночас, варто сказати щодо деяких загальних вимог під час визначення доцільності методів для конкретних досліджень, а саме:

– метод має бути адекватним явищу, що вивчається;

– метод повинен бути стійким до супутніх факторів впливу, здатним відображати лише той стан досліджуваних, який викликаний впливом експериментальних умов, а не непередбачуваними обставинами. Окрім того, дослідник має бути впевненим, що отримані зміни за результатами експерименту є стабільними й не випадковими;

– метод має надавати максимум інформації щодо досліджуваного явища або предмету;

– метод має бути надійним, тобто засвідчувати ідентичні результати за різних умов повторення дослідження серед того ж контингенту (в аналогічних обстежених групах) тим самим дослідником;

– дослідник особисто має досконало володіти методом.

Після загального переліку методів дослідження кожен із них описується окремо.

Наприклад:

2.1.1. Аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури

Аналіз та узагальнення даних педагогічної, психологічної і спеціальної літератури передбачали вивчення наукових і науково-методичних праць за такими напрямками:

- *спрямованість навантажень під час фізкультурно-оздоровлювальних занять на основі засобів спортивних ігор із дітьми середнього шкільного віку;*
- *фізичний розвиток і рухова активність дітей середнього шкільного віку;*
- *аналіз отриманих даних методами математичної статистики.*

У період підготовки і під час роботи над курсовим проектом було проаналізовано 39 українських і закордонних літературних джерел, які розкривають загальні психолого-педагогічні проблеми і питання теорії й методики фізичного виховання, процесу підготовки учнів в урочній і позаурочних формах занять на основі засобів спортивних ігор.

Далі подається опис **організації** дослідження, що передбачає характеристику всіх сторін досліджуваного контингенту (кількість учнів, їхній вік, стать, медична група, розподіл на експериментальну та контрольну групи, їх особливості за необхідністю), заклад загальної середньої освіти (заклад позашкільної освіти, інші заклади, установи), терміни й умови дослідження тощо.

Наприклад:

У нашому дослідженні брали участь дівчата та хлопці 11 років (5 клас) загальноосвітньої школи I-III ступенів № 3 м. Глухів у кількості 20 учнів (10 осіб у кожній статевій групі). Усі учні, за показниками медичного огляду, відносяться до основної медичної групи та є приблизно однакового рівня

фізичного розвитку і фізичної підготовленості. Дослідження проведені в лютому-травні 202... року. Усі контрольні вправи (рухові тести) проводилися на уроках фізичної культури в основній частині. Перед кожним тестом учням надавалася попередня інструкція щодо змісту й умови виконання рухового завдання, а також кількості спроб. Після інструкції кожен учень виконував три контрольні спроби в максимальному темпі. Найкращий результат фіксувався в спеціальному протоколі.

Педагогічні дослідження переважно є порівняльними. Частіше порівнюють результати учнів експериментальної групи із результатами учнів контрольної групи. Отже ставляться особливі вимоги щодо підбору досліджуваних: досліджувані учні експериментальної й контрольної груп мають бути максимально ідентичними за своїми зовнішніми характеристиками, які легко визначаються.

Важливим під час підбору досліджуваних є визначення їхньої кількості. У різних за спрямованістю дослідженнях кількісний склад досліджуваних буде різним.

Під час масових обстежень кількість досліджуваних буде більшою. Багаторазова реєстрація показників в одного й того самого досліджуваного зменшує кількість досліджуваних осіб, тобто їх кількість може бути невеликою. Однократна реєстрація показників в однієї й тієї самої дитини вимагає збільшення кількості обстежуваних.

Згадані групи методів тісно пов'язані й не можуть використовуватися окремо. Водночас, головним є експериментальний метод, усі інші методи обслуговують педагогічний експеримент, який передбачає: експериментальний метод, методи збору вихідної, ретроспективної й поточної інформації, контрольний метод, методи математичної статистики.

3.4. Викладення матеріалів емпіричної частини власних досліджень (Розділ 3)

У практичній (емпіричній) частині курсової роботи (Розділ 3) необхідно обґрунтувати вибір напрямку дослідження за допомогою визначених методів (методик) розв'язання завдань, що описані в розділі 2, розробити методику (програму) на основі обраних засобів фізичної культури, описати проведення педагогічного експерименту та його результати.

Розділ 3 є основою курсової роботи. У ньому відображаються проведені експерименти, спостереження, тестування, анкетування тощо; аналізуються результати; надається об'єктивний і всебічний аналіз отриманого фактичного матеріалу; формуються узагальнення.

У процесі написання розділу 3 порівнюються результати власних досліджень із даними літературних джерел і результатами учнів контрольної групи. Назва цього розділу має висвітлювати зміст поданого в ньому матеріалу.

Наприклад:

РОЗДІЛ 3

ВПЛИВ РІЗНИХ ВАРІАНТІВ ПОБУДОВИ

ЗАНЯТЬ АТЛЕТИЧНОЮ ГІМНАСТИКОЮ НА СИЛОВІ

ПОКАЗНИКИ УЧНІВ-ПОЧАТКІВЦІВ

Під час написання курсових робіт бажано, щоб була достатня кількість досліджуваних учнів (15-20). Для надійності очікуваних результатів педагогічного експерименту й репрезентативності висновків важливо, щоб вік, стать, склад учасників експериментальної та контрольної груп, якість, характер й інтенсивність фізичних навантажень, засоби фізичної культури й інші особливості проведення педагогічного експерименту в обох групах були приблизно однаковими.

Розділ 3 (експериментальний розділ) є самостійною роботою здобувача освіти, що передбачає проведення констатувального, формувального і контрольного етапів педагогічного експерименту.

Констатувальний етап педагогічного експерименту передбачає опис стану функціонування предмету дослідження, розроблення показників, критеріїв і рівнів оцінюваного процесу, явища. Констатувальний експеримент охоплює початковий етап процесу (формування цілей, завдань, склад учасників, опис передбачуваного результату). На цьому етапі обираються дві групи учнів із приблизно однаковим складом учасників для участі в педагогічному експерименті: одна група буде експериментальною (ЕГ), яка працюватиме за розробленою дослідником методикою (програмою), друга група – контрольною, яка працюватиме за типовою програмою навчання в закладах загальної середньої освіти.

Під час констатувального етапу можна проводити опитування, бесіди, анкетування, педагогічні спостереження з різними респондентами (учнями, вчителями, батьками тощо) за допомогою розроблених або уніфікованих анкет, опитувальників, протоколів тощо.

Формувальний етап педагогічного експерименту передбачає опис розробленої методики або програми (її мета, структура, етапи, зміст, умови реалізації тощо), а також опис апробації запропонованої методики (програми) із детальним аналізом; обґрунтування застосування методики. Опис методів і форм роботи з дітьми допускається довільний. У курсовій роботі методика (програма) може подаватися у вигляді перспективного плану, моделі або програми діяльності учнів у процесі фізичного виховання.

Контрольний етап педагогічного експерименту передбачає аналіз ефективності розробленої і впровадженої методики (програми) після реалізації формувального етапу педагогічного експерименту з метою отримання об'єктивних результатів. У процесі контрольного етапу застосовуються такі самі методи і методики, що застосовувалися в процесі констатувального етапу та описані в розділі 2.

Дослідник характеризує якісну і кількісну результативність учнів експериментальної групи й учнів контрольної групи, отримані результати

подаються у відсотках і висвітлюються в діаграмах, таблицях, графіках. Таким чином обґрунтовується ефективність запропонованої методики (або її неефективність).

Варто зауважити, що саме якість виконання розділу 3 засвідчує рівень теоретичної підготовки здобувача освіти, його вміння аналізувати та інтерпретувати отримані показники, формувати результативність (ефективність) запропонованої методики (програми), формулювати правильні висновки.

Отже, у розділі 3 здобувач освіти характеризує здобуті протягом педагогічного експерименту результати спостережень, анкетування, тестування тощо, зіставляє і порівнює їх з матеріалами аналогічних досліджень та робить відповідні висновки.

Наприклад:

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчує, що витривалість у хлопців 7-8 класів різна, що й послужило основою для диференціації хлопців на три групи залежно від рівня фізичної підготовленості. На констатувальному етапі педагогічного експерименту середній показник за руховим тестом Біг 1500 м складав:

– у групі із низьким рівнем фізичної підготовленості в учнів контрольної групи – $491,9 \pm 2,1$ с та в учнів експериментальної групи – $492,6 \pm 1,7$ с;

– у групі з середнім рівнем фізичної підготовленості – $457,9 \pm 3,8$ с й $445,3 \pm 5,6$ с відповідно;

– у групі з високим рівнем фізичної підготовленості – $441,6 \pm 1,8$ й $409,1 \pm 1,8$ с відповідно.

Вірогідність розбіжностей між результатами учнів контрольної й експериментальної груп протягом експерименту статистично достовірно ($p < 0,05$) прогресує. Згідно з результатами тестування наприкінці педагогічного експерименту:

– у групі із низьким рівнем фізичної підготовленості учні експериментальної групи показали результат $459,4 \pm 1,9$ с, учні контрольної групи – $491,7 \pm 1,8$ с;

– у групі із середнім рівнем фізичної підготовленості учні експериментальної групи показали середній результат – $415,4 \pm 4,8$ с, учні контрольної групи – $459,7 \pm 3,7$ с;

– у групі із високим рівнем фізичної підготовленості учні експериментальної групи мають середній результат – $379,7 \pm 1,8$ с, учні контрольної групи – $411,8 \pm 1,9$ с.

Результати в учнів контрольної групи порівняно із вихідними показниками майже не змінилися.

Результати спостережень протягом педагогічного експерименту дозволили зробити висновок, що використання на уроках фізичної культури різноманітних засобів розвитку витривалості за умови диференційованого підходу дає більш високий педагогічний ефект.

У тексті необхідно подавати фактичний матеріал у вигляді зведених таблиць або показувати ілюстративний матеріал (рисунок, графіки, діаграми). Водночас здобувач освіти не повинен перевантажувати розділ 3 робочими таблицями й графіками. У випадку їх зовнішньої кількості такий матеріал виноситься в додатки. Загальний обсяг розділу 3 має бути не менше 10 сторінок друкованого тексту.

3.5. Формулювання висновків

Логічним завершенням курсової роботи є розділ «Висновки». Головна їхня мета – підведення остаточних підсумків проведеного дослідження. Цей розділ як заключна частина має містити не лише кінцеві положення досягнень дослідника, але й вказувати на подальші перспективи розвитку досліджень у цьому напрямі.

Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних і конкретних положень, що підсумовують отримані показники та результати. Важливо, щоб висновки відповідали поставленій меті та завданням курсової роботи.

Висновки в курсовій роботі формулюються за пунктами, які нумеруються арабськими цифрами. Кількість пунктів не регламентується, але зазвичай їх буває від 3 до 8, щодо загального обсягу висновків – рекомендується 1-2 сторінки.

Пункти висновків мають вміщувати узагальнені цифрові дані, що отримані безпосередньо здобувачем освіти й характеризують елементи новизни дослідження. Одним із пунктів висновків можуть бути рекомендації щодо теоретичної і практичної (методичної) реалізації отриманих результатів.

Слово «Висновки» як назва розділу розміщується на аркуші посередині рядка й друкується великими літерами без крапки наприкінці слова (слово не підкреслюється).

Кожен пункт висновків рекомендується оформлювати окремим абзацом з нумерацією: у першому пункті доцільно дати загальне бачення або оцінку стану вивчення проблеми дослідження, у наступних 2-4 пунктах викласти результати власного дослідження на основі фактичного матеріалу педагогічного експерименту.

Наприклад:

ВИСНОВКИ

1. Показники фізичної підготовленості учнів 7-8 класів на початку педагогічного експерименту не мали достовірної різниці між експериментальною й контрольною групами.

2. У показниках спеціальної рухової підготовленості на початку педагогічного експерименту була відзначена статистично достовірна ($p < 0,05$) тенденція ($t=1,2$) у групі хлопців 7 класу, у групі хлопців 8 класу – різниця була достовірна ($p < 0,05$) порівняно з контрольною групою ($t=4,14$).

3. Наприкінці педагогічного експерименту в обох групах показники покращились, але у хлопців 7 класу експериментальної групи статистично достовірний ($p < 0,05$) приріст відбувся за результатами трьох тестів, у хлопців 8 класу - за результатами п'яти тестів, у контрольній групі учнів 7 та 8 класу достовірного приросту не виявлено.

4. Методика тренувального процесу в експериментальній групі учнів 7 та 8 класів позитивно впливає на підвищення рівня фізичної й спеціальної рухової підготовленості за допомогою засобів загальної підготовки та додаткової спеціально фізичної підготовки.

5. Середні показники рухових тестів, отримані в процесі педагогічного експерименту, можуть бути використані вчителями фізичної культури (тренерами) під час оцінки рівня фізичної підготовленості в групі початкової підготовки.

6. Рекомендовані контрольні вправи (рухові тести) можуть бути використані в навчально-тренувальному процесі, оскільки не потребують додаткового або складного обладнання й відрізняються об'єктивністю отриманих результатів.

У курсовій роботі необхідно формулювати висновки до розділів (окрім розділу 2), які є меншими за обсягом порівняно із висновками до курсової роботи. Варто додати, що висновки до розділу не мають дублюватися у висновках наприкінці курсової роботи. Висновки до розділу друкуються із великої літери маленькими літерами без крапки й розміщуються з абзацу.

Наприклад:

Висновки до розділу 3

1. Динаміка показників фізичної підготовленості старшокласників не має значних позитивних змін від 10 до 11 класу.

2. Виявлено, що 60,9% старшокласників мають середній рівень фізичної підготовленості, 19,6% мають рівень вищий за середній, 16,7% юнаків мають

рівень фізичної підготовленості нижчий за середній, низький рівень фізичної підготовленості виявлений у 2,8% учнів.

3. Фізична підготовленість старшокласників за результатами виконання контрольних рухових тестів засвідчила, що середній показник в юнаків 10 класу – 29-30 балів, в юнаків 11 класу – 26-27 балів.

4. Високого рівня фізичної підготовленості серед старшокласників 10 й 11 класів не виявлено.

Отже, висновки є підставою підсумувати те, чого здобувач освіти досягнув у своїй роботі. У них коротко висвітлюються результати, що були отримані в процесі дослідження, викладаються основні теоретичні й практичні результати роботи, обґрунтовуючи їх кількісними та якісними показниками. У висновках зазначається підтвердження (або спростування) робочої гіпотези.

У висновках не варто дослівно (багатослівно) переказувати зміст роботи, вони мають бути чіткими й лаконічними, а також повинні відповідати меті й завданням курсової роботи, що були сформульовані у вступі.

У висновках бажано підкреслити внесок здобувача освіти в розроблення обраної теми, також варто визначити перспективи подальших розробок досліджуваної проблеми (окреслити завдання наступних етапів дослідження з обраної тематики).

3.6. Оформлення практичних рекомендацій

Невід'ємною складовою курсової роботи з теорії і методики фізичного виховання є розділ «Практичні рекомендації». У них висловлюються конкретні практичні (методичні) пропозиції щодо поліпшення процесу занять фізичними вправами.

Зміст практичних (методичних) рекомендацій необхідно тісно зв'язувати з об'єктом і предметом дослідження, метою роботи та завданнями, що були визначені для досягнення даної мети.

Залежно від спрямованості дослідження практичні рекомендації мають містити конкретні засоби фізичної культури, методичні умови їхнього використання та застосування, рекомендації щодо побудови процесу фізичного вдосконалення та інші пропозиції щодо різноманітних аспектів занять фізичними вправами.

Однією із помилок у процесі формулювання практичних (методичних) рекомендацій є те, що рекомендації подаються як заклики: «необхідно посилити...», «варто удосконалювати...» тощо, без роз'яснення механізму практичної реалізації пропозиції, що є безпідставним і не має сенсу.

Також у процесі написання практичних рекомендацій допускають таку помилку – формулюють пропозиції, які нагадують висновки, тобто пропозиції зводяться до міркувань загального характеру так само без конкретних механізмів досягнення поставленої мети.

Необхідно пам'ятати, що практичні рекомендації – це низка запропонованих конкретних методів, засобів, методичних прийомів та педагогічних умов щодо запропонованої побудови процесу фізичного виховання, зокрема процесу фізичного виховання урочної, позаурочної, позашкільної форми тощо.

Практичні рекомендації можуть бути сформульовані як конкретні програми або як низка загальних рекомендацій методичного характеру, що не поєднані в єдине ціле.

У першому випадку, якщо програма не велика за розміром та обсягом, вона може бути викладена в розділі 2, у підрозділі «Організація педагогічного експерименту».

Якщо програма велика за обсягом, її можна перенести в додатки, а в підрозділі «Організація педагогічного експерименту» дати посилання на неї. Також велику за розміром програму, що потребує певного роз'яснення, можна викласти в розділі 3.

Практичні рекомендації, що формулюються як низка загальних пропозицій методичного характеру, які не поєднані в єдину програму, мають ґрунтуватися на певних особливостях та закономірностях, виявлених протягом педагогічного експерименту й представлених у висновках. Такі практичні рекомендації порівняно із конкретними програмами, ефективність яких перевіряється протягом педагогічного експерименту, можуть структурно розташовуватися після висновків.

Варто додати, що написання практичних рекомендацій не регламентується і може реалізовуватися в довільній формі.

Наприклад:

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. У процесі побудови навчально-тренувального процесу на основі засобів легкої атлетики на початковому етапі необхідно дотримуватися рекомендацій, що викладені у спеціальній науково-методичній літературі щодо співвідношення засобів підготовки.

Водночас у загальному обсязі тренувального навантаження загальнопідготовчі вправи мають займати 50 % навчально-тренувального часу, допоміжні – 45 % й спеціально-підготовчі вправи – 5 % навчально-тренувального часу.

2. Дотримуючись загальноприйнятої класифікації засобів підготовки, варто мати на увазі, що:

– до загальнопідготовчих вправ необхідно віднести не тільки легкоатлетичні вправи, але і деякі гімнастичні вправи, а також вправи із вагою власного тіла, гумовими амортизаторами, невеликим обтяженням (гантелі, вагові пояси, штанга тощо), набивними м'ячами тощо;

– допоміжні вправи складають: ходьба із підстрибуваннями із додатковим рухом маховою ногою в польоті й без нього, імітація бігових рухів руками, стрибок у довжину з місця, багатоскоки (3-6 стрибків), а також

різноманітні бігові вправи – біг із виносом прямих ніг уперед й назад, біг із закиданням гомілки, біг із високим підніманням стегна, біг «колесом», біг стрибками, біг на місці у високому темпі, біг з упором у стіну тощо.

Зазначені бігові вправи застосовуються як засоби формування належної техніки бігу.

На етапі початкової підготовки такі вправи застосовуються як ефективний засіб розвитку швидкісно-силових якостей. У подальшому значущість цих вправ у навчально-тренувальному процесі нівелюється;

– до спеціально-підготовчих вправ відносяться: біг з високого старту, біг із ходу, стартові прискорення з низького старту.

3. Запропоновані вправи для дітей, що займаються за оздоровлювальною технологією на основі засобів легкої атлетики, базуються на загальних положеннях розвитку швидкісно-силових якостей із урахуванням вікових особливостей і мають наступний вигляд (Табл. 2.1):

Таблиця 2.1

Використання вправ для розвитку швидкісно-силових якостей учнів

<i>Тривалість вправи, с</i>	<i>Інтенсивність роботи, % від максимальних показників</i>	<i>Тривалість пауз під час виконання вправ, с</i>
<i>До 1</i>	<i>95 – 100</i>	<i>45 – 60</i>
	<i>90 – 95</i>	<i>30 – 45</i>
	<i>80 – 90</i>	<i>20 – 30</i>
<i>4 – 5</i>	<i>95 – 100</i>	<i>80 – 120</i>
	<i>90 – 95</i>	<i>60 – 90</i>
	<i>80 – 90</i>	<i>50 – 80</i>
<i>8 – 10</i>	<i>95 – 100</i>	<i>120 – 150</i>
	<i>90 – 95</i>	<i>90 – 120</i>
	<i>80 – 90</i>	<i>60 – 90</i>
<i>10 – 15</i>	<i>95 – 100</i>	<i>180 – 240</i>
	<i>90 – 95</i>	<i>150 – 180</i>
	<i>80 – 90</i>	<i>120 – 150</i>

3.7. Оформлення списку використаних джерел та додатків

Наукове дослідження завершується **списком використаної літератури**.

Ця структурна частина наукового дослідження має назву «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ».

Оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел у курсовій роботі здійснюється з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 (Додаток Е).

Кожний бібліографічний запис необхідно починати із нового рядка з номера за порядком.

Література записується в алфавітному порядку авторів й назв праць. Напочатку списку мають знаходитися видання українською мовою, після них – видання іноземними мовами. Зразок оформлення списку використаних джерел подано в Додатку Ж.

Додатки розміщуються після розділу «Список використаних джерел». У додатках доцільно наводити дослідницькі матеріали (тести, анкети, питання до бесід, протоколи спостережень, інтерв'ю тощо), ілюстративний матеріал (рисунок, малюнки, схеми, графіки, діаграми тощо), фактичний матеріал у таблицях.

Також у додатках можна висвітлювати програми, конспекти занять, сценарії фізкультурних або спортивних свят, сценарії (конспекти) виховних заходів тощо.

Додатки нумеруються не цифрами, а буквами (Додаток А, Додаток Б). Обсяг додатків не включається в обов'язкову кількість сторінок курсової роботи.

4. МАТЕМАТИЧНИЙ АПАРАТ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

4.1. Числові характеристики вибірки

Педагогічні явища є складними, непередбачуваними, випадковими. Водночас, у сукупності цих явищ існують певні закономірності. Вивченням випадкових закономірностей займається теорія ймовірностей (розділ математики).

Під ході педагогічного дослідження накопичується велика кількість інформації. Для практичного проведення розрахунків недостатньо знати лише якісний характер закономірностей. Також необхідно вміти кількісно оцінити ці закономірності за даними спостережень і вимірювань, знайти середнє значення характеристик, що вивчаються, і визначити досить надійні межі можливих відхилень характеристик від їх середніх значень. Методику розв'язування цих задач дає нам математична статистика.

За виявленими на підставі теорії ймовірностей закономірностями можна передбачити, які випадкові явища відбуватимуться надалі.

Сьогодні існує велика кількість комп'ютерних програм та додатків (STATISTICA, MS Excel, GEOGEBRA та інші) для статистичної обробки даних. Але комп'ютер не пояснює як інтерпретувати отримані чисельні результати та які способи для цього потрібно використати.

Основними поняттями математичної статистики є генеральна і вибіркова сукупності. Якщо потрібно вивчити деяку ознаку, що властива великій множині однотипних об'єктів, то сукупність значень такої ознаки всіх об'єктів цього типу називається генеральною сукупністю. Водночас вважається, що число N (кількість суб'єктів вибірки) у генеральній сукупності досить велике, навіть нескінченне.

На практиці суцільне обстеження під час дослідження застосовують рідко, натомість вибирають із усієї сукупності обмежене число об'єктів і детально їх вивчають. Ця обмежена кількість і називається вибіркою.

Наприклад: необхідно виявити довжину і масу тіла усіх дітей 15 років у якомусь місті (генеральна сукупність) і порівняти їх із такими самими показниками в іншому місті. Зрозуміло, що всіх дітей в обох містах дослідити неможливо, у цьому і немає потреби. Достатньо провести обстеження декількох сотень дітей у різних закладах загальної середньої освіти (вибіркова сукупність) у кожному місті й на основі аналізу даних показників зробити відповідні висновки.

До числових характеристик вибірки, що найбільш поширено використовуються в дослідженнях у галузі фізичної культури, фізичного виховання, відносять середнє арифметичне, дисперсію, стандартне відхилення, коефіцієнт варіації.

Середнє арифметичне значень дорівнює:

$$X_{cp} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^{i=r} x_i n_i ,$$

де $\sum$ – знак суми, $i = 1, 2, 3, \dots$, r – кількість варіантів, x_i – значення варіантів ряду, n_i – значення частоти ряду, n – об'єм сукупності.

Дисперсія є мірою однорідності сукупностей емпіричних показників. Чим нижче значення дисперсії, тим вища однорідність сукупностей. Якщо дисперсія дорівнює нулю, то сукупності є повністю однорідними.

Дисперсія генеральної сукупності обсягом n визначається:

$$\delta^2 = \frac{\sum_{i=1}^{i=r} (x_i - x_{cp})^2 n_i}{n} ,$$

де: δ^2 – дисперсія, n_i – значення частоти ряду, n – об'єм сукупності, x_{cp} – середнє арифметичне.

Стандартне відхилення вибірки визначається:

$$\delta = \sqrt{\delta^2} ,$$

де: δ – стандартне відхилення, δ^2 – дисперсія.

Коефіцієнт варіації V_x використовується у випадку порівняльної оцінки різноякісних середніх величин й визначається як відношення стандартного відхилення до середнього арифметичного (зокрема у відсотках):

$$V_x = \delta / \bar{X} \cdot 100\%,$$

де: V_x – коефіцієнт варіації, $\bar{X}$ – середнє арифметичне, δ – стандартне відхилення.

Розрахунок зазначених статистичних показників можна здійснити в Microsoft Excel (пакеті програм Microsoft Office) різними способами.

Середнє арифметичне позначається в програмі Excel як «Автосума», яке можна знайти в розділах головного меню – «Головна» або «Формули».

Пропонуємо спосіб отримання показників вибірки за допомогою пакета «Інші функції» розділу «Формули» в програмі Excel. Процедура відбувається в такій послідовності:

- а) розташувати в листі Excel стовпчиком обчислювану вибірку;
- б) виконати команди головного меню Excel [Формули -> Інші функції], обрати розділ «Статистичні», обрати та натиснути відповідну формулу (ДИСП, СТАНДОТКЛОН, КОВАРІАЦІЯ), після чого з'явиться відповідне діалогове вікно;
  - в) у діалоговому вікні «Аргументи функції» встановити вхідні показники:
    - обрати комірку, куди виведеться результат;
    - встановити «Число 1». Для цього поставити курсор у вікно напроти відповідної опції, після чого виділити в листі Excel раніше введену стовпчиком вибірку;
    - аналогічно встановити «Число 2» (за потреби);
    - натиснути ОК;
    - у діалоговому вікні виводиться значення і таке ж саме значення виводиться у встановлену комірку;
  - г) у лівому нижньому куті діалогового вікна є довідка, що допомагає розібратися, як їм користуватися.

4.2. Параметричні критерії достовірності (t-критерій Стюдента)

У педагогічній діяльності під час визначення ефективності методик розвитку рухових здібностей, тренувальних засобів, ефективності запропонованої методики тощо, у різних кількісних варіантах часто доводиться порівнювати показники експериментальної й контрольної груп, відомості між якими мають бути статистично доведеними, що досягається вираховуванням коефіцієнту достовірності (t-критерій Стюдента).

Для застосування цього критерію необхідно, щоб вихідні показники мали нормальний розподіл. У випадку застосування двовибіркового критерію для незалежних вибірок також необхідно дотримання умови рівності дисперсій. Проте, існують альтернативи критерію Стюдента для ситуації із нерівними дисперсіями.

Двовибірковий t-критерій для незалежних вибірок. Цей критерій використовується для порівняння показників двох груп досліджуваних, наприклад: середніх показників ваги учнів двох класів. Водночас, у випадку, якщо розмір вибірок відрізняється несуттєво, застосовується спрощена формула наближених розрахунків:

$$t = \frac{|M_1 - M_2|}{\sqrt{\frac{\sigma_1^2}{N_1} + \frac{\sigma_2^2}{N_2}}}$$

У випадку, якщо розмір вибірок відрізняється суттєво, застосовується складніша, але більш точна формула:

$$t = \frac{M_1 - M_2}{\sigma_d}, \quad \sigma_d = \sqrt{\frac{\sigma_1^2 \cdot (N_1 - 1) + \sigma_2^2 \cdot (N_2 - 1)}{N_1 + N_2 - 2}} \cdot \sqrt{\frac{1}{N_1} \cdot \frac{1}{N_2}}$$

Де M_1, M_2 – середнє арифметичне вибірок, σ_1, σ_2 – стандартне відхилення вибірок, а N_1, N_2 – розміри вибірок.

Отримання показників t-критерію Стюдента за допомогою пакета «Інші функції» розділу «Формули» в програмі Excel «Двовибірковий t-тест із однаковими дисперсіями» здійснюється в такій послідовності:

а) розташувати в листі Excel двома стовпчиками обчислювані вибірки;

б) виконати команди головного меню Excel [Формули -> Інші функції], обрати розділ «Статистичні», обрати та натиснути відповідну формулу (СТЮДЕНТ.ОБР2), після чого з'явиться відповідне діалогове вікно;

в) у діалоговому вікні «Аргументи функції» встановити вхідні показники:

– вірогідність – обов'язковий аргумент функції. Вірогідність, відповідна t-розподілу Стюдента;

– ступінь свободи – обов'язковий аргумент функції. Число ступенів свободи, що характеризує розподіл.

Примітки: якщо один із аргументів не є числом, функція СТЮДЕНТ.ОБР.2X повертає значення помилки #ЗНАЧ!; якщо «імовірність» ≤ 0 або «імовірність» > 1 , функція СТЮДЕНТ.ОБР.2X повертає значення помилки #ЧИСЛО!; якщо значення «ступеня_свободи» не є цілим, воно округляється; якщо значення «ступеня_свободи» < 1 , функція СТЮДЕНТ.ОБР.2X повертає значення помилки #ЧИСЛО!.

Функція СТЮДЕНТ.ОБР.2X повертає значення t , для якого $P(|X| > t) = \text{ймовірність}$, де X - випадкова змінна, що відповідає t-розподілу, і $P(|X| > t) = P(X < -t \text{ або } X > t)$.

Одностороннє t-значення може бути отримано у разі заміни аргументу «вірогідність» на $2 * \text{вірогідність}$. Для ймовірності 0,05 і 10 ступенів свободи двостороннє значення вираховується за формулою СТЮДЕНТ.ОБР.2X (0,05;10) і дорівнює 2,28139. Одностороннє значення для тієї ж ймовірності та числа ступенів свободи може бути обраховано за формулою СТЮДЕНТ.ОБР.2X ($2 * 0,05$;10), що повертає значення 1,812462.

Якщо задано значення ймовірності, функція СТЮДЕНТ.ОБР.2X шукає значення x , для якої функція СТЮДЕНТ.РАСП.2X (x , ступені_свободи, 2) =

ймовірність. Тому точність функції СТЬЮДЕНТ.ОБР.2Х залежить від точності СТЬЮДЕНТ.РАСП.2Х;

г) у лівому нижньому куті діалогового вікна є довідка, що допомагає розібратися як їм користуватися.

Двовибірковий t-критерій для залежних вибірок. Цей критерій використовується під час порівняння між собою показників учасників однієї групи досліджуваних у різних умовах. Наприклад, порівняння середніх показників ваги учнів одного класу на початку й наприкінці навчального року. У цьому випадку застосовується така формула:

$$t = \left| \frac{M_d}{\sigma_d / \sqrt{n}} \right|,$$

де: M_d – середнє арифметичне різниць значень, а σ_d – стандартне відхилення різниць.

Отримання показників t-критерію Стьюдента для залежних вибірок за допомогою пакета «Формули» відбувається аналогічно, як і для незалежних.

4.3. Коефіцієнт кореляції

У природі існує багато речей, які певним чином пов'язані між собою. Водночас зв'язки можуть бути функціональними й кореляційними. Прикладом першого типу зв'язків може бути залежність прискорення тіла у вакуумі від його маси й сили, прикладеної до нього. Ця залежність виражається певною формулою й діє в усіх без винятку випадках.

На відміну від функціональних, кореляційні зв'язки відображають взаємозалежність явищ не настільки очевидних. Наприклад – зв'язок між масою тіла й довжиною тіла людини. Зрозуміло, чим вища людина, тим більші усі її параметри, а відповідно й маса тіла. Але, незважаючи на цю очевидну тенденцію, завжди можна зустріти особу, яка нижче за довжиною тіла, але водночас має більшу масу тіла. Для опису подібних зв'язків використовуються різноманітні коефіцієнти кореляції. Серед них найбільш поширеним у

дослідженнях у галузі фізичного виховання вважається коефіцієнт лінійної кореляції Пірсона.

Загальна формула, за якою розраховується коефіцієнт лінійної кореляції, має такий вигляд:

$$r_{xy} = \frac{\sum_{i=1}^n [(x_i - \bar{x}) \cdot (y_i - \bar{y})]}{(n-1) \cdot \sigma_x \cdot \sigma_y}$$

Де X_i и Y_i - порівнювані кількісні ознаки, n – число порівнюваних спостережень, σ_x и σ_y – стандартні відхилення в порівнюваних рядах.

Для розрахунків вручну використовується перетворена формула:

$$r_{xy} = \frac{n \sum (x_i \cdot y_i) - \sum x_i \cdot \sum y_i}{\sqrt{(n \sum x_i^2 - (\sum x_i)^2) \cdot (n \sum y_i^2 - (\sum y_i)^2)}}$$

Незважаючи на таку громіздкість формули, вона значно полегшує розрахунок.

Отримати показники коефіцієнта кореляції Пірсона можна за допомогою пакета «Інші функції» розділу «Формули» в програмі Excel. Процедура відбувається у такій послідовності:

- а) розташувати в листі Excel стовпчиком обчислювану вибірку;
- б) виконати команди головного меню Excel [Формули -> Інші функції], обрати розділ «Статистичні», обрати та натиснути відповідну формулу КОРЕЛ, після чого з'явиться відповідне діалогове вікно, яке створює коефіцієнт кореляції між діапазонами комірок «Масив1» і «Масив2». Коефіцієнт кореляції використовується для визначення взаємозв'язку між двома властивостями. Наприклад, можна встановити залежність між довжиною тіла дитини та показником рухового тесту «Стрибок у довжину з місця»;
- в) у діалоговому вікні «Аргументи функції» встановити вхідні показники:
  - Масив1 – обов'язковий аргумент. Діапазон комірок зі значеннями;

– Масив2 – обов'язковий аргумент. Інший діапазон комірок зі значеннями.

Примітки: якщо аргумент, який є масивом або покликанням, містить текст, логічні значення або пусті комірки, то такі значення пропускаються; однак комірки, що мають нульові значення, враховуються; якщо масив1 і масив2 мають різну кількість точок даних, функція КОРЕЛ повертає значення помилки #Н/Д; якщо який-небудь із масивів пустий або якщо s (стандартне відхилення) їх значення дорівнює нулю, функція КОРЕЛ повертає значення помилки #DEL/0!;

г) у лівому нижньому куті діалогового вікна є довідка, що допомагає розібратися, як їм користуватися;

д) серед запропонованих коефіцієнтів на перетині рядків й стовпців знайти ті, які вам необхідні. Так само робиться, наприклад, під час пошуку результатів матчів у підсумковій таблиці чемпіонату із футболу або іншого ігрового виду спорту. Наприклад, коефіцієнт кореляції між другим і третім показником знаходиться на перетині стовпчика «Стовпчик 2» й рядка «Стовпчик 3» (Рис. 3.1);

	<i>Стовпчик 1</i>	<i>Стовпчик 2</i>	<i>Стовпчик 3</i>	<i>Стовпчик 4</i>
Стовпчик 1	1			
Стовпчик 2	0,894692611	1		
Стовпчик 3	0,945227496	0,985379531	1	
Стовпчик 4	0,878865659	0,996181037	0,975913433	1

Рис. 3.1. Зразок виводу показників після обчислення їх у розділі «Формули» (КОРЕЛ)

е) з'ясувати достовірність кореляційних зв'язків шляхом порівняння здобутого показника із критичними табличними, маючи на увазі, що n – кількість значень у вибірках, а p – заданий рівень значущості.

5. ПОРЯДОК ТА ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота за змістом й обсягом матеріалу є більшою і набагато складнішою порівняно із рефератом. Виконуючи курсову роботу, здобувач освіти має враховувати набутий досвід у процесі роботи над повідомленнями і рефератами, водночас прагнути до випробовування своїх наукових та дослідних здібностей.

Написання курсових робіт передбачається навчальним планом освітньої програми Середня освіта (Фізична культура та організація спортивно-масової і туристичної роботи) за дисципліною «Теорія і методика фізичного виховання» у 7 семестрі та за комплексом дисциплін з організації і методики спортивно-масової і туристичної роботи у 8 семестрі. Виконання курсових робіт є обов'язковим, без їх виконання здобувач освіти не допускається до сесії.

Виконання курсової роботи передбачає таку послідовність дій:

- вибір теми й обґрунтування її актуальності;
- аналіз літературних джерел із теми дослідження;
- вибір загальнонаукової, дослідницької, методологічної позиції та визначення підходів щодо розв'язання визначеної проблеми, формулювання мети, завдань й вибір методів дослідження;
- збір фактологічного матеріалу, кількісних показників, прикладів тощо;
- математична обробка зібраного фактичного матеріалу, проведення розрахунків, якісний й кількісний аналіз отриманих результатів, застосування моделей, інтерпретація результатів;
- виконання індивідуальних завдань;
- розроблення і обґрунтування способів й заходів (методики, програми) щодо вирішення досліджуваної проблеми, покращення показників, удосконалення наявної ситуації тощо;
- формулювання висновків на основі результатів проведеного дослідження;

- оформлення курсової роботи відповідно до вимог щодо її виконання;
- захист курсової роботи.

Серед етапів виконання здобувачем освіти курсової роботи необхідно окреслити такі:

- формулювання теми курсової роботи як результат загального ознайомлення із проблемою;
- пошук наукової, методичної педагогічної літератури, матеріалів провідного досвіду, документальних матеріалів за темою курсової роботи, підбір бібліографії, аналіз джерел;
- складання особистого календарного плану щодо виконання курсової роботи;
- підготовка теоретичної частини курсової роботи: обґрунтування актуальності теми дослідження; формулювання мети й постановка завдань дослідження; визначення об'єкту і предмету дослідження; вибір методів (методик), за допомогою яких відбуватиметься дослідження;
- реалізація емпіричних досліджень;
- аналіз, оцінювання та інтерпретація отриманих результатів емпіричного дослідження;
- опис і оформлення практичної частини курсової роботи;
- формулювання висновків і практичних (методичних) рекомендацій;
- редагування і загальне технічне оформлення курсової роботи;
- подання курсової роботи науковому керівникові;
- доопрацювання, коригування курсової роботи з урахуванням зауважень наукового керівника і подання остаточного варіанту курсової роботи;
- підготовка до захисту: написання доповіді та створення презентації;
- захист курсової роботи.

Консультації наукового керівника здобувачу освіти щодо виконання курсової роботи потрібні на етапах вибору або формулювання теми, складання наукового апарату курсової роботи, на етапі підготовки та проведення

емпіричного дослідження, опису й оформлення практичної частини курсової роботи, а також на етапі аналізу й оцінювання отриманих результатів, формулювання висновків та практичних (методичних) рекомендацій. Керівник допомагає у визначенні спрямованості теми курсової роботи, консультує щодо використання понятійного апарату, щодо питань опрацювання результатів дослідження, перевіряє виконану курсову роботу в цілому.

Перед виконанням курсової роботи здобувач освіти повинен ознайомитися з основними вимогами щодо її написання.

Курсова робота має відповідати таким вимогам:

- наукова проблема, що досліджується здобувачем освіти, має бути актуальною і потрібною, мати практичне застосування в професійній діяльності вчителів фізичної культури;

- вирішення наукової проблеми має бути розкрито на достатньому теоретичному рівні;

- курсова роботи повинна мати дослідницький характер;

- грамотність оформлення курсової роботи підвищує якість виконаного дослідження.

Виділяють такі етапи наукового дослідження: підготовчий, інформаційний та наративний етап.

Вибір теми дослідження розпочинається на підготовчому етапі. Теми курсових робіт здобувачі освіти обирають самостійно із запропонованого кафедрою переліку, що відповідають тематиці кафедральних наукових досліджень. Здобувач освіти може запропонувати науковому керівнику свою тему дослідження. До остаточного затвердження тематики курсових робіт можливим є коригування теми відповідно до пропозицій й побажань здобувачів освіти. Такий підхід стимулює творчий пошук і самостійність здобувачів освіти в науковому дослідженні.

Підготовчий етап продовжується визначенням мети, об'єкту й предмету дослідження, а також формулюванням гіпотези дослідження. Мета дослідження

має бути пов'язана із об'єктом і предметом дослідження, а також із його остаточним результатом і шляхом його досягнення. Мета окреслює те, що потрібно зробити в процесі дослідження. Конкретизується мета шляхом окреслення конкретних завдань. Завдання формулюються переважно в кількості 3-4. Виконання завдань для досягнення мети дослідження неможливе без ознайомлення із основною науково-методичною літературою за тематикою дослідження. Об'єкт дослідження окреслює предметне поле дослідження, тобто відбувається вивчення відповідного явища або процесу. Предмет дослідження окреслює безпосередньо те, що буде досліджено в курсовій роботі. Таким чином, предмет дослідження є набагато вужчим порівняно з об'єктом.

Підготовчий етап продовжується підбором і вивченням літературних джерел. Спочатку відбувається ознайомлення з основною літературою (наукові статті, підручники, посібники, монографії), а потім – із прикладною (положення, закони, програми, листи Міністерства освіти і науки України, інструктивні матеріали, методичні розробки, практичні рекомендації тощо).

Після підготовчого етапу починається інформаційний етап дослідження, де робота над курсовим проєктом продовжується з вивчення та аналізу літературних джерел, даних із мережі інтернет тощо. Курсова робота, як й будь-яке інше дослідження, ґрунтується на наукових матеріалах попередників. Тому проблема цитування й узагальнення даних посідає важливе місце під час роботи із джерелами. Необхідно зауважити, що цитування мають використовуватися мінімально. Вдаватися до цитування варто тільки тоді, коли воно справді необхідне.

Під час цитування доцільно дотримуватися таких правил: цитата не має бути надто довгою; цитата береться в лапки і наводиться дослівно; цитату треба записувати повним текстом; цитата має супроводжуватися посиланням на джерело у квадратних дужках []; якщо цитата занадто довга, дозволяється пропускати деякі слова, але без спотворення думок автора, тоді в цитаті на місці пропущених слів ставляться три крапки; пояснення, що розривають текст

цитати, також подаються у квадратних дужках; під час непрямого цитування також варто посилатися на джерело, при цьому думка автора має передаватися максимально точно; цитати, що подаються як незавершене речення, граматично мають узгоджуватися з авторським текстом.

Перефразовування є основним матеріалом для переважної частини тексту курсової роботи. Здобувачу освіти варто прагнути передати думки автора якнайточніше, але із використанням власної лексики.

Для уникнення плагіату необхідно дотримуватися таких підходів: визначити основні ідеї, змінити структури речень, широко використовувати синоніми або слова із подібним значенням, змінювати форму слів. Водночас наприкінці речень обов'язково мають бути посилання у квадратних дужках із зазначенням сторінки (якщо потрібно), наприклад [7, с. 16].

Метод узагальнення думок дозволяє одним реченням передати зміст розділу або певної авторської праці. Необхідно пам'ятати, що перефразовування, узагальнення, цитування праць різних авторів не є теоретичним дослідженням. Теоретичне дослідження стає повноцінним, коли здобувач освіти на основі думок інших авторів висловлює власну думку або формулює власну позицію.

Дослівне запозичення чужого тексту без посилання на джерело називається плагіатом, що є грубою помилкою в науковій роботі. Однією із вимог щодо написання курсової роботи є її самостійність і творчість, тобто максимально має простежуватися позиція й думка здобувача освіти.

Курсова робота, що перенасичується запозиченнями із наукових праць інших авторів, підручників, посібників, монографій, не може оцінюватися позитивно.

Курсова робота має бути написана українською літературною мовою (наукового стилю). Після проходження курсової роботи перевірки на плагіат, робота готується до захисту. У випадку виявлення в роботі плагіату, вона повертається здобувачу освіти на доопрацювання.

Написанням і безпосереднім оформленням тексту курсової роботи розпочинається наративний етап. Вивчення і конспектування наукової літератури із теми дослідження необхідно починати із праць, де проблема відображається в цілому, а потім переходити до більш спеціальних досліджень. Аналіз і конспектування матеріалу має бути в тісному зв'язку із темою курсової роботи. Важливо скласти цілісне уявлення щодо предмету вивчення.

Систематизований і проаналізований матеріал викладається відповідно до змісту у вигляді окремих розділів і підрозділів. Кожний розділ має висвітлювати самостійне питання, а кожний підрозділ має відображати окрему його частину із того або іншого питання. Наприкінці кожного підрозділу курсової роботи необхідно писати короткі висновки (1 абзац), а наприкінці кожного розділу писати висновки до всього розділу (3-5 абзаців), які будуть підґрунтям до написання загальних висновків до усієї курсової роботи.

На завершальному етапі оформлення курсової роботи передбачається коригування здобувачем освіти вступу (за потреби), написання висновків до курсової роботи, оформлення списку використаних джерел й додатків, редагування тексту, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, підготовка роботи до захисту.

Вступ пишеться перед написанням основної частини курсової роботи, але наприкінці загального оформлення роботи доцільно його скоригувати відповідно до її змісту. У вступі має бути чітко визначений науковий апарат дослідження: актуальність теми, об'єкт, предмет, мета й завдання дослідження, методи дослідження, гіпотеза дослідження, його теоретична й практична значущість. Також розкривається структура курсової роботи та її основний зміст. Обґрунтування актуальності теми дослідження полягає в огляді актуальної й сучасної літератури із теми дослідження (до 30 джерел), її аналіз та узагальнення.

Завершенням курсової роботи є висновки, які подаються у вигляді окремих конкретних та лаконічних положень або практичних (методичних)

рекомендацій, що мають відповідати визначеній меті та завданням дослідження. Висновки мають обґрунтовано підтвердити або спростувати гіпотезу дослідження.

Список використаних джерел відображає обсяг використаних літературних джерел і визначає ступінь вивчення досліджуваної проблеми. Список літературних джерел містить бібліографічний опис джерел, що були використані здобувачем освіти під час роботи над темою курсового проєкту.

Прикінцевим оформленням курсової роботи є систематизація ілюстративного матеріалу, який не був використаний в основному тексті роботи, у додатках. Ілюстрації подаються у вигляді окремих додатків, кожен з яких оформлюється з нової сторінки. Усі додатки повинні мати алфавітну нумерацію і назви, що відповідають їх змісту.

Текст курсової роботи має бути відредагованим, стилістично витриманим у науковому стилі.

Остаточне оформлення курсової роботи здійснюється відповідно до вимог. Виконана курсова робота у встановлений термін здається в деканат й після реєстрації передається науковому керівнику для перевірки і рецензування.

У своїй рецензії науковий керівник зазначає позитивні сторони й недоліки курсової роботи, оцінює ступінь самостійності щодо формулювання основних положень і висновків, оцінює наявність елементів творчого пошуку і новизни, оцінює кількість опрацьованої інформації, а також дотримання вимог щодо змісту й оформлення роботи. Науковий керівник робить висновок щодо перевірки на плагіат, допуску до захисту із попередньою оцінкою (Додаток 3).

У разі незадовільної оцінки робота має бути перероблена з урахуванням зауважень керівника. Вдруге курсова робота здається із попередньою рецензією.

6. ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У Положенні про дотримання принципів академічної доброчесності в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка, затвердженому наказом Глухівського НПУ ім. О. Довженка від 11 червня 2020 року № 151, зазначено, що академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів і визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових досягнень.

Академічна доброчесність упроваджується шляхом дотримання таких принципів: законності; чесності; справедливості; відповідальності; прозорості; науковості; професіоналізму та компетентності; поваги та взаємної довіри; відповідальності за порушення академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань; посилення на джерела інформації під час використання запозичених ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм чинного законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

– академічний плагіат – оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства;

– самоплагіат – оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

– фабрикація – вигадкування даних чи фактів, які використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання;

- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

- хабарництво – надання учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

- необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

- надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

- вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнуті до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

- позбавлення академічної стипендії.

Курсові роботи підлягають перевірці на академічну доброчесність. Перевірка передбачає: встановлення факту наявності академічного плагіату та самоплагіату за результатами комп'ютерної перевірки текстів за допомогою програмно-технічних засобів із визначенням відсотка унікальності роботи;

подальший аналіз виявлених текстових збігів експертами, які обізнані як у технічних аспектах виявлення академічного плагіату, так і в сучасному стані предметної галузі досліджень.

Перевірку курсових робіт здійснює відповідальна особа з числа співробітників кафедри з використанням вільно розповсюдженого програмного продукту eТХТ-Антиплагіат. Критерій унікальності курсової роботи: >30% (не менше 30 % унікальності).

Перевірку кваліфікаційних і наукових робіт здобувачів вищої освіти здійснює відповідальна особа з числа співробітників навчального відділу ліцензованими програмними продуктами StrikePlagiarism та Anti-Plagiarism. Коефіцієнт подібності роботи (Strike Plagiarism): КП1 (комбінації з 5 слів) до 50 %, КП2 (комбінації з 25 слів) до 10 %.

7. ВИМОГИ ДО ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота виконується на комп'ютері і друкується із одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм).

Обсяг тексту курсової роботи – до 30 сторінок основного тексту (до списку використаних джерел). Під час остаточного редагування роботи необхідно вилучити все зайве, що заважає чіткому й точному висвітленню теми курсової роботи: відхилення від теми, повторення, багатослів'я.

Оформлення курсової роботи починається із титульної сторінки, на якій вказують міністерство, назву закладу вищої освіти; тему курсової роботи; прізвище, ім'я і по батькові здобувача освіти, курс, групу, де він навчається; далі зазначають прізвище, ініціали, посаду наукового керівника; місце і рік виконання курсової роботи (Додаток А).

На наступній сторінці подається зміст роботи (Додаток Б). У «Змісті» і в основному тексті назва й нумерація розділів друкуються великими літерами. Водночас у «Змісті» назви розділів і підрозділів друкуються без абзацу, а в основному тексті розміщуються «по центру».

Номер розділу може вказуватися окремим рядком над відповідним заголовком розділу (РОЗДІЛ 1), після номеру розділу крапка не ставиться.

У «Змісті» назва підрозділу друкується із абзацу із великої літери але маленькими літерами. Назві підрозділу передуює його номер, що складається із номеру розділу і порядкового номеру підрозділу. Після кожної цифри має стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). В основному тексті й у «Змісті» наприкінці назв структурних частин курсової роботи крапки не ставляться.

Текст кожного розділу чи підрозділу починається із зазначенням його номеру і назви відповідно до змісту курсової роботи. Розділи необхідно писати із нової сторінки, для підрозділів така вимога не застосовується.

Усі сторінки курсової роботи, окрім титульної, нумеруються. На титульній сторінці цифра 1 не проставляється, нумерація починається із цифри 2 на сторінці «Змісту».

Текст курсової роботи може містити ілюстративний матеріал (таблиці, рисунки, схеми тощо). Ілюстративний матеріал повинен мати загальну нумерацію, що проставляється арабськими цифрами, і мати відповідну назву. Таблиці, рисунки тощо нумеруються послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації має складатися із номеру розділу й порядкового номеру ілюстрації, між якими проставляється крапка, наприклад: «Рис. 2.1» (перший рисунок другого розділу). Номер ілюстрації, її назва й пояснювальні підписи подаються під ілюстрацією (Додаток В). Посилання в тексті на рисунок подається у скороченій формі (Рис. 2.1).

Таблиці також нумеруються послідовно в межах розділу. Над таблицями «по центру» розміщуються назви, що друкуються із великої літери, але маленькими буквами. Над назвою таблиці у правому верхньому куті подається напис «Таблиця» курсивом із зазначенням її номеру (Додаток Д). Номер має складатися із номера розділу й порядкового номеру таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 2.3» (третя таблиця другого розділу). Назви граф у таблиці починаються із великої літери, підзаголовки починаються із малої літери, якщо вони складають одне речення із заголовком, або із великої літери, якщо вони є самостійними назвами. Висота рядків має бути не менше 8 мм. У випадку посилання в тексті на таблицю слово «таблиця» подається у скороченій формі (Табл. 2.3).

Наприкінці курсової роботи можуть бути додатки, які друкуються на окремих аркушах і повинні мати заголовки. Якщо додатків декілька, слово «Додаток» подається в правому верхньому куті великою літерою, а не цифровою нумерацією, наприклад: «Додаток Д». Якщо в додатку міститься таблиця, то вона нумерується таким чином «Таблиця Д.1».

Якщо таблиця перенесена на другу сторінку, то над другою частиною таблиці вказується «Продовження табл.» й зазначають її номер, наприклад: «Продовження табл. Д.1».

У тексті курсової роботи допускаються загальноприйняті скорочення, зокрема: ст. – стаття, с. – сторінка тощо. У випадку використання авторських скорочень подаються необхідні пояснення.

У курсовій роботі не рекомендується викладати текстовий матеріал від першої особи, краще використовувати такі словосполучення: «Ми встановили», «Ми вважаємо» або вживати безособові речення: «Таким чином, можна засвідчити, що...», «Можна дійти висновку, що...» тощо.

Посилання в тексті курсової роботи на відповідне літературне джерело подається у квадратних дужках, де зазначається номер відповідного літературного джерела за бібліографічним списком: [15, 68]. Наведення цитати з літературного джерела завершується поданням у круглих дужках прізвища автора наукової роботи та року її видання: (Т.Ю. Круцевич, 2020).

Список використаних джерел складається або за абеткою (переважно) або за послідовністю посилань у тексті. Усі джерела в списку вказуються тією мовою, якою вони видані. Зразки оформлення літературних джерел представлено в додатках (Додаток Е, Додаток Ж).

Під час друкування роботи необхідно дотримуватись таких правил:

– основний текст курсової роботи друкується із використанням шрифтів текстового редактору Word Time New Roman кегля 14 з міжрядковим інтервалом 1,5 (28-30 рядків на сторінці, у друкованому рядку до 60 знаків включно із проміжками між словами). Мінімальна висота шрифту має бути 1,8 мм;

– шрифт друку має бути чорного кольору, чітким, середньої жирності, щільність тексту в курсовій роботі має бути однаковою;

– береги (поля) ліворуч – 30 мм, внизу та вгорі – 20 мм, праворуч – 10 мм.

Розміщення тексту – «по ширині»;

– абзацний відступ встановлюється на 1,25, що дорівнює 5 знакам. Між абзацами не має бути додаткових інтервалів (інтервал перед та після абзацу встановлюється на 0);

– фрагменти тексту, що є ілюстративним матеріалом, мають друкуватися курсивом;

– елементи ілюстративного тексту, що потребують виділення, мають бути підкресленими;

– значення слів, виразів тощо беруться у лапки « »;

– необхідно чітко диференціювати тире і дефіс: «рухове вміння – це...», але «фізкультурно-рекреаційна програма»;

– надрукована й оформлена в папку курсова робота підписується здобувачем освіти-автором й подається науковому керівнику за тиждень до захисту.

Друкарські описки, помилки й графічні неточності, що виявилися в процесі перевірки, можна виправляти зафарбуванням білою фарбою або підчищенням і нанесенням на тому ж місці (або між рядками) виправленого тексту машинописним способом.

Виклад матеріалу має бути пропорційним, тобто треба дотримуватися пропорцій між обсягами окремих частин роботи: титульний аркуш – 1 сторінка, зміст роботи – 1 сторінка, вступ – 2-3 сторінки, основна частина курсової роботи – до 23 сторінок, висновки – 1-2 сторінки, практичні рекомендації (за потреби) – 1-2 сторінки. Список використаних джерел та додатки не входять до загального обсягу курсової роботи. Усі сторінки зазначених елементів курсової роботи підлягають нумерації.

Зверніть увагу, що заголовок будь-якої зі структурних частин не може розміщуватися наприкінці аркуша. Після заголовка має бути не менше двох рядків тексту, що знаходяться на відстані 5 мм від заголовка.

Жоден заголовок не має закінчуватися крапкою. Якщо він довший за один рядок, то не треба вживати перенесення слів, при цьому наступний рядок має починатися із того самого відступу.

Заголовки структурних частин роботи **«ЗМІСТ»**, **«ВСТУП»**, **«РОЗДІЛ 1»**, **«РОЗДІЛ 2»**, **«РОЗДІЛ 3»**, **«ВИСНОВКИ»**, **«ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ»**, **«СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»**, **«ДОДАТКИ»** друкуються великими літерами симетрично до тексту (по центру) жирним шрифтом.

Так само заголовки розділів друкуються по центру великими літерами жирним шрифтом, після слова **«РОЗДІЛ 1 (2,3)»** і після назви розділу не ставиться крапка. Слова **«РОЗДІЛ 1 (2,3)»** пишуться на одному рядку, а на рядку нижче пишеться назва розділу.

Заголовки підрозділів друкують жирним шрифтом із великої літери, але далі маленькими літерами із абзацного відступу, крапку наприкінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається із двох (або більше) речень, їх розділяють крапкою. Відстань між заголовком й текстом має дорівнювати 3 інтервали (2 рядки).

Кожна структурна частина роботи починається із нової сторінки.

Нумерація сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць подається арабськими цифрами без знака «№».

Нумерація сторінок курсової роботи починається з першої сторінки тобто з титульного аркуша, який зараховується до загальної нумерації сторінок курсової роботи. Зверніть увагу, що на ньому немає колонтитулу, тому на титульному аркуші номер сторінки не ставлять. На наступних сторінках номер проставляють арабськими цифрами в правому верхньому куті сторінки без крапки. Таким чином, першою сторінкою, де стоятиме нумерація сторінки, буде зміст (у верхньому правому кутку стоятиме цифра 2).

Розділ 1 та розділ 3 може поділятися на підрозділи. Між підрозділами у розділі треба робити інтервал 1,5 (один рядок).

Підрозділи нумеруються в межах кожного розділу. Номер підрозділу позначається арабськими цифрами і складається із номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставиться крапка. Наприкінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: «3.2.» (другий підрозділ третього розділу), потім у тому ж самому рядку пишеться заголовок підрозділу.

У випадку застосування ілюстрацій, креслення, схем, карт, таблиць тощо вони подаються безпосередньо в тексті, де згадані вперше. Якщо вони не вміщуються на одну сторінку, їх переносять на наступну.

Таблиця повинна мати назву, яка розміщується над таблицею і друкується симетрично до тексту (по центру). Слово «Таблиця» і її назва починається із великої літери, назва не підкреслюється. Наприклад:

Таблиця 2.1

Використання вправ для розвитку швидкісно-силових якостей учнів

Тривалість вправи, с	Інтенсивність роботи, % від максимальних показників	Тривалість пауз під час виконання вправ, с
----------------------	---	---

Таблиця розміщується таким чином, щоб вона вміщувалася на одну сторінку за книжковою орієнтацією сторінки. Якщо таблиця довга, вона може бути перенесена на наступну сторінку з позначкою «Продовження таблиці 2.1». У випадку великої кількості стовпчиків у таблиці, її розміщують за альбомною орієнтацією сторінки.

На всі таблиці має бути посилання в тексті, слово «таблиця» у тексті скорочується, (... у табл. 1.1). До таблиці варто вносити показники лише із достовірних джерел.

Ілюстрації в курсових роботах використовуються тільки штрихові. Ілюстрації повинні мати назву, яка розміщується після номера ілюстрації, за потреби їх доповнюють пояснювальними даними.

Ілюстрації (креслення, фотографії, схеми, графіки тощо) подаються в курсовій роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на

наступній сторінці. Ілюстрації позначаються словом «Рис.» й нумеруються послідовно в межах розділу.

Номер ілюстрації складається із номера розділу й порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка (Рис. 2.2. – другий рисунок другого розділу), й на тому ж самому рядку далі пишеться її назва. Номер ілюстрації, назва і пояснювальний текст (за потреби) розміщують послідовно під ілюстрацією.

У курсових роботах можна використовувати схеми-зображення, що виконуються без дотримання масштабу за допомогою умовних позначень. На схемах має бути витримана стандартна (однакова) товщина основних й допоміжних ліній. Для спрощення схеми різних систем зображуються у вигляді прямокутників із простими зв'язками (стрілками або лініями). Такі системи зазвичай називаються блок-схемами. Нумерація та назва схеми (блок-схеми) виконується аналогічно ілюстративним.

Порядок посилань на джерела. У курсовій роботі є обов'язковим посилання на відповідне літературне джерело, щоб кожна подія, факт, цитата, цифра мали точне авторство, на яке спирається здобувач освіти.

Серед літературних джерел необхідно обирати останні видання або публікації (останні 10-15 років). Дозволяється посилатися на більш ранні видання, якщо наявний у них матеріал не внесено до останнього видання. Якщо використовуються дані із документальних джерел або із джерел із великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно вказати номер сторінки (сторінок) із джерела, на яке дається посилання.

Посилання в тексті подаються у квадратних дужках [ ]. Посилаються на джерело і сторінку (наприклад – [12, с. 54], де перша цифра відображає номер джерела у списку використаних джерел, друга цифра – сторінка, із якої взята цитата) або на джерело (джерела) у цілому у випадку, коли конкретна цитата не використовується (наприклад – [21; 37], де цифри відображають порядкові номери джерел у списку використаних джерел).

Помилкою під час аналізу літературних джерел є описовий характер тексту, що нагадує конспект із відсутністю логіки в побудові теоретичної частини роботи. Також помилкою вважається некритичність використання джерел або спотворення авторської думки. Найгрубішою помилкою є плагіат, тобто пряме копіювання тексту із наукових джерел.

Бібліографічний список у тексті курсової роботи розташовується після висновків і має заголовок «**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**».

Цей список має містити повний бібліографічний опис наукових праць, документів, довідкової літератури тощо, що були використані здобувачем освіти в курсовій роботі. Варто наголосити, що назва джерел подається тією мовою, якою вони видані, не потрібно перекладати їх українською мовою. Назви розміщуються за алфавітом – за прізвищами авторів або перших слів назв праць. Авторів, що мають однакові прізвища записують за алфавітним порядком їхніх ініціалів. Праці одного автора записуються за алфавітним порядком перших букв назв його публікацій, якщо праці одного автора мають однакову назву, то вони записуються за хронологією.

Знаки ; і : розділяються пробілами із обох боків, у нумерації сторінок між цифрами пробіли відсутні: С. 9–13. Наприкінці опису проставляється крапка.

Літературні джерела мають свою уніфікацію. Для спрощення обробки бібліографічної інформації вводиться система умовно-розділових знаків:

– перед відомостями щодо авторства, а саме колективу авторів, упорядників, редакторів, науково-видавничої установи тощо ставиться похила риска (/);

– відокремлення частин бібліографічного опису, а саме перед місцем видання, перед кількістю сторінок, перед роком видання, томом, випуском, сторінками (у статті) ставиться крапка (.);

– перед другим місцем видання або під час перерахування у одному посиланні декількох робіт ставиться крапка з комою (;);

– підзаголовок й назва видавництва під час опису книги відокремлюються двокрапкою (:);

– перед роком видання публікації, між прізвищами авторів із ініціалами ставиться кома (,).

Після усіх розділових знаків, окрім коми, вживається велика літера. Прізвища й ініціали чотирьох авторів записуються у тому самому порядку, у якому вони зазначені у джерелі. Якщо авторів є більше чотирьох, то наводять прізвища й ініціали перших трьох, а потім додають «та ін.».

Місце видання зазвичай записуються повністю, але допустимі скорочення: Х. – Харків, К. – Київ, Л. – Львів, N.Y. – Нью-Йорк, L. – Лондон.

Якщо видання є в кількох містах, вони подаються без скорочень й розділяються між собою крапкою із комою. Назви видавництв скорочуються за правилами (наприклад: Наук. думка, Вища шк., Вид-во Глухів. ун-ту). Назви видавництв не беруться в лапки. Кількість сторінок позначаються цифрою із літерою: С. або с. (українська), Р. або р. (англійська, французька, іспанська), S. або s. (німецька, польська). Після цифри номера сторінки їх наводять малими літерами, а попереду цифр дані букви наводяться великими літерами. Також вживають скорочення: Т. – том, Вип. – випуск (українська), Vol. – том (англійська) (Додаток Е, Ж).

Додатки подаються після списку використаних джерел, які розміщуються в порядку подання посилань у тексті роботи. Можна на окремому аркуші після списку використаних джерел написати великими літерами слово «ДОДАТКИ» жирним шрифтом.

Кожен додаток має починатися із нової сторінки, на якій угорі в правому кутку пишеться слово «Додаток» з позначенням великими буквами української абетки, за винятком літер Г, Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад: Додаток А, Додаток Б тощо.

Кожен додаток повинен мати заголовок, що пишеться після слова «Додаток...» з літерою. Заголовок друкується малими літерами із першої великої літери симетрично (по центру) щодо тексту сторінки.

У додатках подаються необхідний для обґрунтування висновків та повноти курсової роботи матеріал – питання анкет, бесід, інтерв'ю тощо, таблиці, рисунки, діаграми, схеми, конспекти занять, конспекти ігор, сценарії фізкультурно-спортивних свят й розваг тощо.

У додатках можна розмістити значний за обсягом матеріал, що не вмістився в основний текст курсової роботи, або матеріал, що є необхідним для фахівців у галузі фізичного виховання.

У додатках можуть бути подані методики (програми), що були апробовані в процесі написання курсової роботи, тексти документів (наказів, постанов, законів тощо).

Також у додатках можна розмістити роздавальний матеріал або наочний матеріал до уроків, фізкультурно-оздоровлювальних занять, ігор тощо, що був розроблений здобувачем освіти під час виконання курсової роботи (світлини, малюнки, схеми, презентації тощо).

8. МОВНІ АСПЕКТИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота пишеться українською мовою. Її мовний стиль має відповідати вимогам і нормам наукового стилю: не повинно бути нагромадження одночасно декількох іменників у родовому відмінку, вживання різних частин мови; варто вживати загальновідомі слова, уникати запозичень там, де можливо скористатися більш однозначним українським замінником; стежити за непорушністю послідовності викладу матеріалу; не розривати думку довгими вставками і обмежувати кількість підрядних речень; необхідно дотримуватись унормованого порядку слів тощо.

У теоретичному розділі курсової роботи (Розділ 1) здійснювати огляд праць українських і закордонних науковців із означеної проблеми, окрім цього доцільно вказувати прізвища авторів, що досліджували різні її аспекти.

Наприклад:

Різні аспекти формування рухових навичок у дітей середнього шкільного віку засобами спортивних ігор досліджували В.О. Цапенко, В.М. Зайцева, О.Ю. Гусак, А.П. Конох (засоби гандболу), І.А. Чередниченко (вплив факультативних занять із комплексним використанням засобів спортивних ігор), П.В. Сайдаков, Н.М. Куліш (вплив спортивних ігор на розвиток рухової активності учнів), М.О. Носко, О.А. Архіпов (розвиток рухових якостей), Е.А. Мітова, І.А. Раковська (засоби волейболу) та інші.

У процесі написання першого (теоретичного) розділу пропонуємо використовувати такі мовні формули:

1. Відзначення важливості питання.

Наприклад:

Важливо відзначити, що формування рухових навичок у дітей є актуальною і значною проблемою в сучасному фізичному вихованні.

2. Визначення позиції автора.

Наприклад:

За думкою автора, окресленою проблемою цікавиться багато вчених і педагогів у світі.

3. Порівняння підходів.

Наприклад:

Автор порівнює підходи до розв'язання цієї проблеми, звертаючи увагу на схожість і різницю в підходах різних дослідників.

4. Акцентування уваги.

Наприклад:

Автор акцентує увагу на важливості спортивних ігор як засобу формування рухових навичок у дітей середнього шкільного віку.

5. Обґрунтування підходу.

Наприклад:

Автор обґрунтовує свій підхід до розв'язання означеної проблеми на основі наявних досліджень.

6. Підключення.

Наприклад:

У підсумку автор підкреслює важливість подальших досліджень у цій галузі.

Використовуючи подібні мовні формули, здобувач освіти може створити текст, який відповідає науковому стилю української мови.

Існують відповідні наукові мовні кліше, які теж можна використовувати в курсовій роботі, наприклад:

- *важливо (необхідно, варто) зауважити (звернути увагу, відзначити, зазначити, підкреслити, виділити той факт, що..., указати);*

- *такої самої позиції дотримуються Іваненко І.І. (2018), Петренко П.П. (2019)...;*

- *науковець (науковці) вважає (вважають), що...;*

- *автор висвітлює, розглядає, розкриває, розв'язує, порушує, зупиняється на проблемі, торкається проблеми;*

- автор підкреслює (справедливо вказує на те), що...;
- автор характеризує (аналізує, переконливо доводить, зіставляє, порівнює, з'ясовує, наголошує на важливості, підкреслює);
- фахівці стверджують, що...;
- автор акцентує увагу на... (обґрунтовує, пропонує) тощо.

У процесі цитування джерел можна використовувати такого типу словосполучення:

- Іваненко І.І. писав (пише): «...»;
- Як твердить Іваненко І.І. ....;
- За словами Іваненка І.І. та Петренка П.П. ....;
- На думку Іваненка І.І. ....;
- Учений наступним чином описує, (характеризує, подає)....;
- Автор наголошує на...;
- З точки зору Іваненка І.І., ...;
- Автор пропонує (виділяє, рекомендує, стверджує, вважає, підкреслює, звертає увагу, акцентує увагу, виокремлює) тощо.

Наприклад:

1. Як уже було сказано, В.О. Цапенко [45] досліджував різні аспекти формування рухових навичок у дітей середнього шкільного віку і стверджує: «...».

2. За словами І.А. Чередниченко, вплив факультетських занять з комплексним використанням засобів спортивних ігор...[36].

3. Автори П.В. Сайдаков [29] і Н.М. Кулінченко [15] відзначають, що....

Є багато корисних мовних формул та кліше, які можна використовувати під час аналізу результатів дослідження і формулювання висновків у курсовій роботі. Ось декілька прикладів, які здобувач освіти може використовувати у різних частинах курсової роботи:

- як зазначалося (підкреслювалося) вище;
- як вже було згадано (сказано, відзначено);

- згідно з цим (відповідно до, у зв'язку зі сказаним вище, у зв'язку з цим);
- передусім (насамперед, перш ніж, наприкінці, після того як);
- вищезгаданий (зазначений, вищеописаний);
- зокрема (перш за все, спочатку, завдяки тому, що..., оскільки);
- водночас (за наступних умов, тим часом, подібно до даного положення, також, крім того, аналогічно, безумовно, наприклад, тепер, у результаті);
- у цьому випадку (зауважимо, зважаючи на те, що, із огляду на те, що).

У розділі 3, у процесі аналізу результатів педагогічного експерименту або іншої діагностики досліджуваного явища, під час перевірки ефективності розробленої та запропонованої методики (програми) тощо можна використати такі мовні формули:

- порівняння результатів учнів експериментальної й контрольної груп свідчить... (під час... визначено..., відповіді учнів на запитання анкети показали, що...);

- у процесі порівняння (під час зіставлення... з'ясовано..., спостерігаючи за..., у процесі аналізу результатів визначено..., аналіз спостереження засвідчує, що...);

- узагальнені результати дослідження подано в таблиці..., (отримані результати засвідчують (свідчать, констатують), що...) тощо.

У процесі формулювання висновків здобувач освіти може скористатися такими мовними кліше:

- з'ясовано, що... (відзначено, що..., можна зробити висновок, що...);
- отже (таким чином, відтак, звідси висновок, звідси, у результаті узагальнення результатів проведеного дослідження);
- підсумовуючи, можна засвідчити (зважаючи на виокремлене (викладене) вище, узагальнюючи сказане, із розглянутого можна зробити такі висновки).

Наприклад:

1. Аналіз результатів дослідження показав, що порівнюючи експериментальну і контрольну групи, можна зробити висновок, що ....

2. Узагальнені результати дослідження, подані в таблиці 3.1, свідчать, що ....

3. Методики діагностики вказують на виокремлені рівні у відповідях учнів, що показали ....

4. Таким чином, можна зробити висновок, що вплив спортивних ігор на формування рухових навичок у дітей є значущим і дієвим, а запропонована методика є ефективною.

5. У результаті проведеного дослідження, можна засвідчити, що ....

6. Зважаючи на викладене в роботі, можна зробити висновок, що розвиток рухових якостей є ключовим аспектом у фізичному вихованні дітей.

Ці мовні формули і кліше завершують структурувати й оформлювати курсову роботу та допомагають зробити текст більш логічним і зрозумілим для читача.

9. ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Науковий керівник надає здобувачу освіти консультації і рекомендації. Завершена та перевірена на граматичні й стилістичні помилки курсова робота подається в деканат до запланованого захисту за три тижні, потім вона передається на кафедру теорії і методики фізичного виховання в установлений термін задля перевірки й рецензування науковим керівником.

Науковий керівник протягом трьох днів перевіряє курсову роботу, визначає помилки, неточності та інші недоліки у змісті курсової роботи, у її оформленні, в упорядкуванні списку використаних джерел і додатків.

Науковий керівник під час перевірки курсової роботи обов'язково звертає увагу на формат й характер інновацій, привнесених здобувачем освіти у розв'язання завдань, перевіряє рівень підтвердження авторських думок здобувача освіти, його тверджень, доведень тощо.

У процесі оцінювання курсової роботи враховуються відповідність змісту роботи темі, меті і завданням, що визначені у вступі, ступінь новизни дослідження, що привнесена здобувачем освіти у розв'язання проблеми, якість оформлення курсової роботи.

Курсова робота, що за висновком наукового керівника, заслуговує позитивної оцінки, допускається до перевірки на плагіат та допускається до захисту за умови її успішного проходження такої перевірки.

Здобувач освіти, курсова робота якого не допускається науковим керівником до захисту, отримує оцінку «незадовільно».

Після перевірки курсової роботи науковий керівник готує рецензію (лист оцінювання), у якому робить висновок щодо відповідності даної курсової роботи вимогам, що висуваються до виконання курсових робіт, стану готовності її до перевірки на плагіат та захисту. У рецензії міститься попередня оцінка роботи: «відмінно», «добре», «задовільно» й рекомендація до захисту.

Оцінювання курсової роботи відбувається за відповідними критеріями за інтегральною шкалою оцінювання, що встановлює взаємозв'язки між рейтинговим показником за результатом захисту роботи, національною шкалою оцінювання й шкалою ECTS.

Критерії оцінювання курсових робіт за кредитно-модульною системою наведено в таблиці 7.1.

Таблиця 7.1.

Критерії оцінювання курсових робіт за кредитно-модульною системою

№ з/п	Зміст оцінюваної діяльності	Максимальна кількість балів
1	Відповідність курсової роботи вимогам: - наявність усіх необхідних структурних елементів; - продуманість пунктів змісту роботи, їхній логічний зв'язок й підпорядкованість розкриттю теми; - система викладу досліджуваного матеріалу: повнота розкриття питань, що зазначені у змісті, обсяг та пропорційність частин; - логічність викладу, зв'язок окремих частин роботи.	20
2	Оформлення вступної частини роботи (характеристика стану досліджуваної проблеми, обґрунтування актуальності обраної теми, формулювання її мети, окреслення завдань, визначення об'єкту й предмету дослідження, характеристика методів дослідження тощо).	10
3	Якість здійснення аналітичного огляду використаних джерел, їхня повнота, новизна й відповідність обраній темі дослідження.	10
4	Наявність у дослідженні самостійних підходів, ідей, міркувань, висновків.	10
5	Повнота висвітлення теми роботи відповідно до об'єкту, предмету, завдань й мети дослідження.	10
6	Чіткість й лаконічність висновків і рекомендацій у роботі.	10
7	Дотримання вимог щодо технічного і мовностилістичного оформлення роботи: логічні переходи, що пов'язують окремі частини викладу, точне й правильне оформлення цитат, посилань на джерела, додержання правил оформлення згідно з Методичними рекомендаціями.	10
8	Своєчасність подання роботи на кафедрі.	10
9	Якість презентації курсової роботи під час відкритого захисту: - доповідь; - правильність, чіткість відповідей на поставлені додаткові запитання; - презентація за допомогою мультимедійного обладнання.	10
10	Загальна кількість балів	100

Роботи, що за попередньою оцінкою наукового керівника не мають підстав для позитивної оцінки, до захисту не допускаються. Також не допускаються курсові роботи, у яких виявлено плагіат або роботи не відповідають вимогам щодо змісту й оформлення.

За виявлені в тексті курсової роботи недоліки, огріхи, помилки, які науковий керівник вважає особливо суттєвими і вагомими, курсова робота повертається здобувачу освіти для подальшого доопрацювання. Здобувач освіти має усунути виявлені недоліки у встановлений термін, після чого курсова робота остаточно оцінюється.

У процесі оцінювання враховується низка важливих показників якості курсової роботи, а саме:

- чіткість формулювання наукового апарату дослідження, мети і завдань курсової роботи, складність досліджуваної в роботі проблеми, відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям й завданням;

- якість й суттєвість теоретико-методологічного аналізу досліджуваної проблеми; адекватність методологічного апарату; якість та глибина критичного огляду літературних джерел, наявність посилань на літературні джерела, наукової полеміки і визначення власної думки здобувача освіти;

- наявність й переконливість узагальнень й висновків з аналізу, системність й глибина аналізу статистичних й фактичних матеріалів, наявність і якість ілюстративних матеріалів у тексті роботи, якість використання математичних методів і методів наукових досліджень;

- наявність і логічний зв'язок заходів, які пропонуються для вирішення проблеми, що досліджується в роботі, із проведенням у роботі аналізом фактичних й статистичних матеріалів, їхня актуальність, реальність й соціальну обґрунтованість, наявність альтернативних підходів до вирішення визначеної проблеми.

Зверніть увагу, курсова робота не допускається до захисту і повертається на доопрацювання, якщо:

– курсову роботу виконано на тему, що не внесена до переліку тем курсових робіт кафедри; робота написана на власну тему, що не була погоджена з науковим керівником; курсова робота виконана з іншої дисципліни;

– роботу представлено на перевірку на кафедрі теорії і методики фізичного виховання для рецензування із порушенням термінів, встановлених кафедрою;

– роботу здобувач освіти виконав не самостійно;

– структура й логіка побудови плану курсової роботи не відповідає вимогам й темі роботи.

Оцінка «відмінно» виставляється за відсутності недоліків у виконанні теоретичних і практичних завдань роботи, а також її оформленні.

Оцінка «добре» виставляється у випадку наявності незначних недоліків у виконанні теоретичних і практичних завдань роботи, а також її оформленні.

Оцінка «задовільно» виставляється у випадку наявності суттєвих недоліків у виконанні практичної й теоретичної частин курсової роботи, окремих недоліків у її оформленні.

Оцінка «незадовільно» виставляється у випадку повної невідповідності вимогам щодо обсягу, оформлення і викладення змісту курсової роботи.

10. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧЕМ ОСВІТИ

До захисту допускаються курсові роботи здобувачів освіти, які в повному обсязі виконали завдання дослідження, успішно пройшли перевірку курсової роботи на плагіат і мають рецензію керівника із позитивною оцінкою, що є основою для оцінювання роботи.

Курсові роботи захищаються перед комісією, до якої залучають викладачів кафедри теорії і методики фізичного виховання відповідно до графіка, затвердженого деканатом. Захист курсової роботи проходить прилюдно перед комісією у складі трьох осіб за участі наукового керівника курсової роботи.

Здобувач освіти у визначений термін у присутності комісії, викладачів кафедри та інших здобувачів освіти робить доповідь і презентує основні положення курсової роботи (виступ до 7-10 хвилин).

Доповідь починається з назви теми, актуальності проблеми, мети і завдань дослідження, об'єкту, предмету і методів дослідження, наукової новизни дослідження і практичної значущості роботи. Далі оголошується зміст запропонованих заходів й пропозицій здобувача освіти. Після коротко повідомляються основні висновки за результатами курсової роботи.

Після доповіді здобувач освіти відповідає на запитання членів комісії та на зауваження наукового керівника. Захист курсової роботи загалом не може перевищувати 20 хвилин.

Особливу увагу під час доповіді на захисті курсових робіт необхідно звернути на практичну частину роботи, тобто на результати виконання дослідного завдання і методичні розробки. Виступ завершується оголошенням висновків.

Здобувач освіти, готуючи свій виступ на захист курсової роботи, має звернути увагу на таке:

- попередньо прочитати текст виступу кілька разів уголос, чітко вимовляти текст;

- дотримуватись регламенту часу (7-10 хвилин);
- побудувати логічні переходи від однієї частини доповіді до іншої;
- підготувати необхідну наочність (презентацію);
- стежити за своїми жестами під час доповіді.

Під час оцінювання доповіді здобувача освіти насамперед звертається увага на володіння культурою презентації, вміння стисло (у межах відведеного часу), послідовно й чітко викласти суть і результати дослідження, здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди; повноту і ґрунтовність відповідей на запитання членів комісії, що приймає захист курсових робіт, на зауваження й пропозиції, що містяться в рецензії на курсову роботу.

Підсумки відкритого захисту здобувачами освіти курсових робіт підводиться членами екзаменаційної комісії після доповідей усіх здобувачів освіти на закритому засіданні.

Оцінка захисту є інтегральною, що визначається за змістом курсової роботи, якістю її оформлення й презентації.

За результатами захисту курсової роботи виставляється оцінка, що заноситься до екзаменаційної відомості й залікової книжки.

Оцінка «відмінно» виставляється у випадку:

- відповідності змісту роботи темі;
- наявності правильного оформлення плану роботи;
- глибокого аналізу наукової літератури і авторських висновків;
- якісно підготовлених практичних розробок;
- успішного виконання завдань дослідження;
- дотримання усіх вимог щодо технічного й естетичного оформлення роботи та орфографічного стандарту;
- вдалої презентації роботи під час захисту.

Окрім того, аналізується змістовний аспект викладу матеріалу (повнота й репрезентативність, логічність й послідовність, тобто широта використання наукових джерел, загальна грамотність, відповідність стандартам і встановленим правилам). Також звертається увага на зовнішнє оформлення титульного аркуша, на текст роботи, список джерел і наявність додатків.

Комісія оцінює вільне і впевнене володіння доповідача сучасною термінологією, матеріалом курсової роботи, демонстрацію і пояснення доповідачем ілюстративного матеріалу.

Здобувач освіти має правильно розподілити відведений для доповіді час, де переважна частина аналізу має присвячуватися отриманим результатам дослідження й висновкам.

На запитання присутніх доповідач повинен давати чіткі відповіді за змістом курсової роботи, бути впевненим у своїх знаннях.

Таким чином, інтегральна оцінка за курсову роботу залежить від правильності висвітлення питань, повноти викладу теми, рівня використання теоретичного, методологічного і фактологічного матеріалу, належного оформлення курсової роботи й рівня її захисту (точність й повнота відповідей на запитання під час захисту, глибина узагальнення, рівень володіння темою, відповідне поводження доповідача тощо).

Оцінюється курсова робота за загальною кількістю балів і переводиться у національну шкалу оцінок за 100-бальною системою (Табл. 7. 2).

Якісно виконана, успішно презентована й захищена робота оцінюється 100 балами максимально.

Після перевірки й захисту курсової роботи виставляється остаточна оцінка: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Оцінку «відмінно» (А: 90–100 балів) отримує здобувач освіти, робота якого оформлена відповідно до вимог; зміст курсової роботи в повному обсязі відповідає темі і визначеній меті; у роботі містяться елементи наукового пошуку в теоретичному аспекті на основі опрацювання достатньої кількості

наукової літератури; практичний результат обраної теми свідчить щодо вміння здобувача освіти систематизувати зібраний матеріал, робити висновки щодо позитивних й негативних моментів; здобувач освіти вільно володіє спеціальними термінами, не робить граматичних помилок; робота, у якій зроблено власну оцінку джерел, використані кількісні методи дослідження, побудована формалізована модель проблеми, зроблені власні розрахунки й на їхній основі – аргументовані висновки і обґрунтовані пропозиції; на захисті доповідь здобувача освіти впевнена, чітка, логічно побудована літературною українською мовою, розкрито теоретичні й практичні питання роботи, може назвати основні методики дослідження, у презентації відображено ключові моменти роботи із графіками, діаграмами, таблицями, надано відповіді на всі питання.

Таблиця 7.2

Загальна кількість балів, що отримує здобувач освіти на захисті курсової роботи

Оцінка змісту курсової роботи 70 балів	Оцінка оформлення курсової роботи 20 балів	Оцінка захисту курсової роботи 10 балів
<ul style="list-style-type: none"> - актуальність теми, формулювання об'єкта, предмета, гіпотези, завдань дослідження – 15 балів; - коректність наукового апарату – 10 балів; - логіка викладення матеріалу – 10 балів; - якість теоретичного обґрунтування – 10 балів; - якість практичного обґрунтування – 15 балів; - якість оформлення літератури і додатків – 10 балів. 	<ul style="list-style-type: none"> - якість оформлення роботи: відповідність вимогам до тексту, шифру, полів, відступів, оформлення літератури, таблиць, діаграм, рисунків – 10 балів; - наявність посилань – 5 балів; - дотримання граматичних й стилістичних норм – 5 балів. 	<ul style="list-style-type: none"> - уміння логічно структурувати доповідь, подавати у стислій формі результати дослідження – 5 балів; - чіткість й відповідність відповідей на запитання – 5 балів.

Оцінку «добре» (С: 74–81; В: 82–89 балів) отримує здобувач освіти, робота якого оформлена відповідно до вимог; зміст курсової роботи в повному обсязі відповідає темі і визначеній меті, але є незначні недоліки методичного або стилістичного характеру; зроблено власну оцінку джерел, самостійно підібрано й проаналізовано статистичний матеріал, зроблено аргументовані висновки і обґрунтовані пропозиції; на захисті доповідь здобувача освіти недостатньо впевнена, чітка, інколи порушена логіка викладу матеріалу, побудована літературною українською мовою, однак інколи трапляються русизми, неповно розкрито теоретичні або практичні питання роботи, може назвати більшість основних методик дослідження, у презентації відображено не всі ключові моменти роботи або відсутні деякі графіки, діаграми, таблиці, надано відповідь на більшість питань.

Оцінку «задовільно» (Е: 60–63; Д: 64–73 бали) отримує здобувач освіти, курсова робота якого розкриває теоретичні питання недостатньо повно, містить мало документів наукового дослідження, аналіз зроблено поверхово; висновки аргументовано недостатньо переконливо, робота оформлена неохайно; тему розкрито на основі прореферованих опублікованих джерел; на захисті доповідь здобувача освіти невпевнена, нечітка, часто порушена логіка викладу матеріалу, побудована не зовсім літературною українською мовою, не розкрито теоретичні або практичні питання роботи, може назвати 1-2 основні методики дослідження, у презентації не відображено ключові моменти роботи, відсутня більшість графіків, діаграм, таблиць, не надано відповідь на більшість питань.

Оцінку «незадовільно» (до 59 балів) виставляють здобувачу освіти, якщо курсова робота виконана не в повному обсязі із відхиленнями від завдання; оформлена без урахування встановлених вимог; мають місце суттєві помилки, які є причиною повернення курсової роботи на доопрацювання; на захисті здобувач освіти відсутній або його доповідь невпевнена, нечітка, нелогічна, побудована не літературною українською мовою, не розкрито теоретичні або

практичні питання роботи, не може назвати основні методики дослідження, презентація відсутня, відповіді на питання відсутні.

Результати засідання комісії щодо оцінювання курсових робіт оголошуються його головою у день захисту після оформлення протоколу засідання комісії.

Отримані оцінки офіційно оголошуються та виставляються науковим керівником курсової роботи у відомість і залікову книжку здобувача освіти.

Здобувачі освіти, які отримали незадовільну оцінку, мають право на повторний захист протягом наступної сесії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методичні рекомендації для написання курсових робіт. URL : <http://matan.kpi.ua/public/files/2016/Методичні%20рекомендації%20для%20написання%20курсoвих%20робіт.pdf> (дата звернення: 20.08.2023)
2. Методичні рекомендації до виконання та захисту курсових робіт для здобувачів ОС «Бакалавр» спеціальності 012 «Дошкільна освіта» / Уклад. Н. В. Лісневська, Л. П. Загородня, С. А. Тітаренко, І. Г. Данильченко, І. В. Корякіна, Н. М. Гордій. Глухів, 2023. 65 с. <http://repository.gnpu.edu.ua/handle/123456789/1900> (дата звернення: 20.08.2023)
3. Методичні рекомендації до підготовки і захисту курсових робіт з фахових дисциплін здобувачами вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» / Дубяга С. М., Чорна В. В., Фефілова Т. В., Саєнко Ю. О. Мелітополь: МДПУ, 2020. 33 с. https://inst.mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/OK-31_Kursova-robota-z-fahovyh-dystsyplin.pdf (дата звернення: 20.08. 2023)
4. Павлюченко Ю. М., Анісімова О. М., Войт Л. Л., Ткаченко В. С., Юрчишина Л. В. Методичні рекомендації до виконання, оформлення та захисту курсової роботи. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. 28 с. <https://phil.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/13/2019/06/5.-Metodychni-rekomendacziyi-do-vykonannya-ta-zahystu-kurovovoyi-roboty.pdf> (дата звернення: 20.08. 2023)
5. Положення про дотримання принципів академічної доброчесності в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка <https://drive.google.com/file/d/1OvkdtHZncMFI3jDEMuWR6Wag4TVxUsO/view> (дата звернення: 20.08. 2023)

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

1. Курсові роботи в системі підготовки фахівців за спеціальностями фізична культура і спорт, середня освіта (фізична культура) /В.А. Товт, І.І.Маріонда //навчальний посібник. Ужгород: Фест-принт, 2018. 61с.
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/19995/1/%d0%9a%d1%83%d1%80%d1%81%d0%be%d0%b2%d1%96%20%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%be%d1%82%d0%b8%20%28%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd%d0%b8%d0%ba%29.pdf> (дата звернення: 20.08. 2023)

2. Методичні рекомендації до виконання та захисту курсових робіт для здобувачів ОС «Бакалавр» спеціальності 012 «Дошкільна освіта» / Уклад. Н. В. Лісневська, Л. П. Загородня, С. А. Тітаренко, І. Г. Данильченко, І. В. Корякіна, Н. М. Гордій. Глухів, 2023. 65 с.
<http://repository.gnpu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1900/P%d0%b5%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%97%20%d0%b4%d0%be%20%d0%bd%d0%b0%d0%bf%d0%b8%d1%81%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%ba%d1%83%d1%80%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%85%20%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%d1%82%2c%20%d0%9b%d1%96%d1%81%d0%bd%d0%b5%d0%b2%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%9d.%d0%92.%20%282%29%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 20.08.2023)

3. Методичні рекомендації до виконання, оформлення та захисту курсової роботи для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) / авт.-упор. Гнітецька Т. В., Деделюк Н. А., Белікова Н. О., Томащук О. Г., Козіброцький С. П. – Волинськ. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2022. 51с.
https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20989/1/metod_kyrsovi_2022.pdf
(дата звернення: 20.08.2023)

4. Методичні рекомендації щодо написання і захисту курсових робіт. / Розробники: Гавловський А. В., Мацелюх К. С., Савенкова В. Г. Київ, 2021. URL: https://fpk.in.ua/images/normativna_baza/metod.-rekom.-kursova.pdf (дата звернення: 20.08.2023)

5. Організація студентської науково-дослідної діяльності: вимоги до курсових та кваліфікаційних робіт / Автори-укладачі: І. М. Коренева, В. І. Самілик, А. М. Кмець. Суми : Видавець Вінніченко М. Д., 2021. 52 с. http://46.201.250.252/bitstream/handle/123456789/1023/pr_%d0%9a%d0%be%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%b5%d0%b2%d0%b0_%d0%9c%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d1%87%d0%bd%d1%96%20%d1%80%d0%b5%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%97.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 20.08.2023)

6. Отрошко О.В., Шмаргун В.М. Методичні рекомендації для підготовки та захисту курсових робіт з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» студентів освітнього ступеня «Бакалавр» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Київ : НУБіП України, 2023. 25 с. <https://dglib.nubip.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4c381477-c22c-482a-a446-aa58e1dd6c82/content> (дата звернення: 20.08.2023)

ДОДАТКИ

ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

Факультет дошкільної освіти
Кафедра теорії і методики фізичного виховання

КУРСОВА РОБОТА
з теорії і методики фізичного виховання

на тему
**РОЗВИТОК КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

студента 4 курсу 43-ФК групи
факультету дошкільної освіти
денної форми навчання
Іваненка І.І.

Керівник:
кандидат пед. наук, ст. викладач
Кузюра Г.М.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

_____
_____
_____

Орієнтовні змісти курсових робіт

Тема курсової роботи

«Особливості розвитку координаційних здібностей дітей середнього шкільного віку»

ЗМІСТ**ВСТУП****РОЗДІЛ 1. КООРДИНАЦІЙНІ ЗДІБНОСТІ УЧНІВ І ШЛЯХИ ЇХ РОЗВИТКУ**

1.1. Поняття координаційних здібностей

1.2. Шляхи розвитку координаційних здібностей учнів у процесі фізичного виховання

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ**РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

3.1. Методи і система підвищення рівня координаційних здібностей у процесі фізичного виховання.

3.2. Аналіз результатів дослідження

ВИСНОВКИ**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ****ДОДАТКИ**

Тема курсової роботи

«Вплив засобів туризму на фізичну підготовленість учнів»

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ

1.1. Зміст туристичної роботи з учнями.

1.2. Засоби туризму у фізичному вихованні учнів.

1.3. Шляхи підвищення рівня фізичної підготовленості учнів.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА НА ОСНОВІ ЗАСОБІВ ТУРИЗМУ, ЩО СПРЯМОВАНА НА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ УЧНІВ

3.1. Зміст і структура методики на основі засобів туризму.

3.2. Результати апробації методики на основі засобів туризму.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

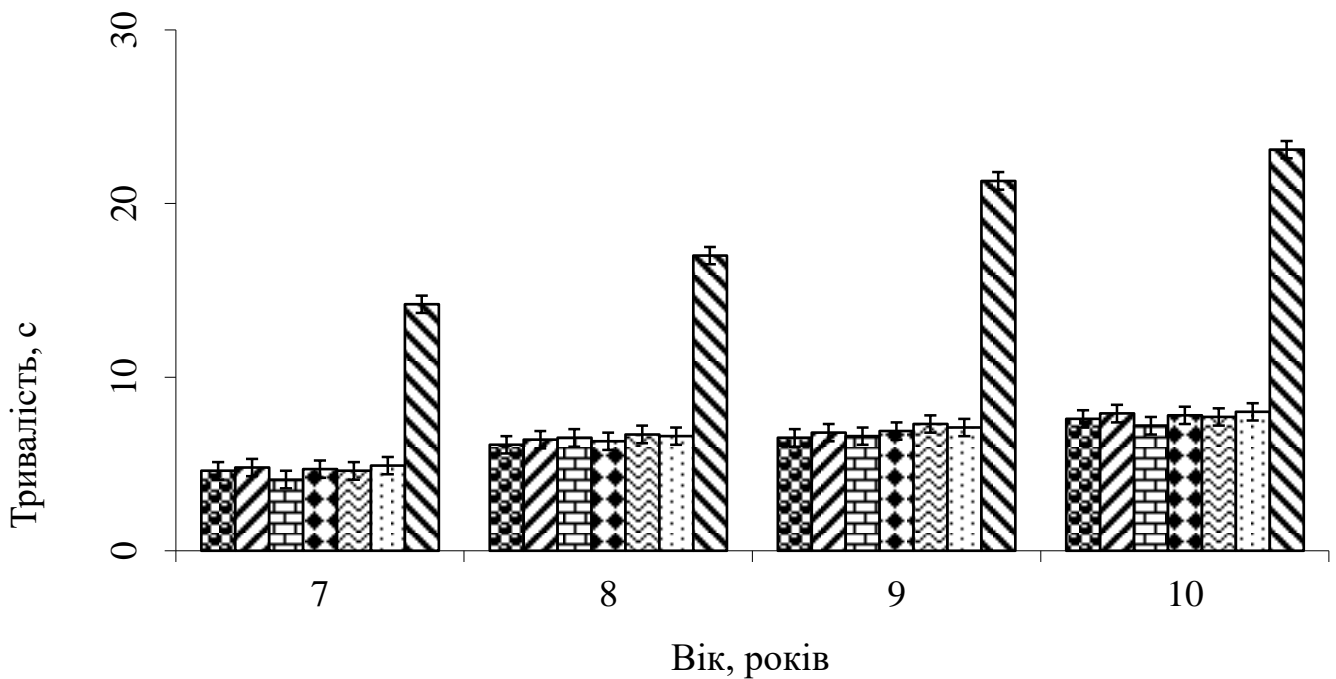

Рис. 3.2 Тривалість збереження статичної пози на лівій нозі дітьми 7-10 років за тестом Є.Я. Бондаревського (n=165):

- ▣ – діти з послабленим зором з круглою шиєю;
- ▤ – діти з послабленим зором з плоскою шиєю;
- ▥ – діти з послабленим зором з круглою-ввігнутою;
- ▦ – діти з послабленим зором з плоско-ввігнутою шиєю;
- ▧ – діти з послабленим зором з сколіотичною поставою;
- ▨ – діти з послабленим зором з нормальною поставою;
- ▩ – практично здорові діти

Таблиця 1.2.

**Динаміка зміни антропометричних характеристик
старшокласників 15-17 років (n = 60)**

Показники антропометрії	Вік, років								
	15 років (n = 21)			16 років (n = 20)			17 років (n = 19)		
	Статистичні показники								
	$\bar{x}$	$\pm m$	S	$\bar{x}$	$\pm m$	S	$\bar{x}$	$\pm m$	S
Довжина тіла, см	185,6	1,51	6,7	188,4	0,97	5,6	190,8	1,25	5,7
Маса тіла, кг	73,6	1,74	7,7	75,7	1,38	7,4	79,3	0,78	6,4
Довжина верхньої кінцівки, см	82,5	0,65	2,9	84,7	0,64	3,73	86,2	0,35	2,9
Довжина нижньої кінцівки, см	97,9	0,8	3,5	99,61	0,81	4,72	101,5	0,73	6,0
Об'єм грудної клітки на видиху, см	83,0	0,92	4,1	86,58	0,66	3,86	89,2	0,74	6,1
Об'єм грудної клітки на вдиху, см	90,6	0,94	4,2	94,58	0,56	3,27	96,3	0,71	5,9
Обхват гомілки, см	36,1	0,44	1,9	37,1	0,41	2,41	37,8	0,34	2,8
Обхват стегна, см	51,3	0,8	3,6	52,6	0,65	3,80	53,9	0,38	3,2
Обхват передпліччя, см	25,3	0,42	1,9	26,5	0,22	1,29	26,8	0,24	2,0
Обхват плеча, см	26,3	0,46	2,0	27,1	0,27	1,57	27,7	0,28	2,3
Обхват плеча в напрузі, см	30,15	0,52	2,3	30,7	0,27	1,56	31,9	0,29	2,4

ПРИКЛАДИ
оформлення бібліографічного опису
в списку використаних джерел у курсовій роботі
з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015
ЗАКОНОДАВЧІ І НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

1. Закон України Про освіту зі змінами 2023 рік №2145-VIII від 05.09.2017, редакція від 21.11.2021. URL: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu (дата звернення: 30.09.2023)
2. Закон України Про фізичну культуру і спорт. Дата оновлення: 17.09.2020. URL:https://ips.ligazakon.net/document/view/T380800?an=478831&ed=2021_01_01 (дата звернення: 30.09.2023)
3. Конвенція про права дитини. Київ: Столиця, 1997. 31 с.

СЛОВНИКИ

(тлумачні, психологічні, педагогічні тощо)

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ Перун, 2005. 1728 с.
2. Гринчишин Д. Г. Короткий тлумачний словник української мови. Київ: Просвіта, 2010. 600 с.
3. Словник психолого-педагогічних термінів і понять. Тернопіль: ТОКІШПО, 2001. 179 с.

НАУКОВІ І ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ

(підручники і методичні посібники)

1. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Суми: Університетська книга, 2019. 467 с.
2. Теорія і методика фізичного виховання : навчальний посібник : у 2 частинах / Черненко С. О. Краматорськ : ДДМА, 2021. Частина 1. 215 с.

3. Гурєєва А. М., Черненко О. Є., Дорошенко Е. Ю. Теорія і методика фізичного виховання : основи спеціальної термінології у фізичному вихованні : навчальний посібник. Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. 78 с.

СТАТТЯ ІЗ ПЕРІОДИЧНОГО ВИДАННЯ

(педагогічні журнали і газети)

1. Белікова Н, Подубінська С. Сучасний стан організації позакласної роботи з фізичної культури. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*, 2020. № 14. С.15-19.
2. Мандюк А. Особливості витрат часу учнями 12–14 років на рухову активність протягом дня. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*. 2019. Вип. 26. С. 91-96.
3. Портна І. Л., Іванько В. В. Виховання витривалості у дітей середнього шкільного віку на уроках фізичної культури. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2020. Вип. 1(121). С. 90-93.
1. Цись Н.О. Розвиток фізичних якостей студентів під час занять з фізичного виховання зі спортивною спрямованістю. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. Випуск 11. 2018. С. 404–412.

АВТОРЕФЕРАТИ ДИСЕРТАЦІЙ

1. Бутенко Г.О. Підвищення фізичного стану дітей молодшого шкільного віку засобами оздоровчого туризму у процесі фізичного виховання: автореф. дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02. Київ, 2016. 20 с.
2. Кузюра Г.М. Методика розвитку спеціальних рухових здібностей старшокласників у процесі занять баскетболом: автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2013. 24 с.

ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бутенко Г.О. Підвищення фізичного стану дітей молодшого шкільного віку засобами оздоровчого туризму у процесі фізичного виховання: дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02. Київ, 2016. 262 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ВІДДАЛЕНОГО ДОСТУПУ

1. Лохвицька Л. В. Скарбниця моралі : програма з морального виховання дітей дошкільного віку. 2014. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey / programaskarbnitsya-moralilokhvitska.pdf> (дата звернення: 30.09.2023)
2. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 №545 URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF> (дата звернення: 30.09.2023).

Приклад оформлення списку використаних джерел**(автори зазначаються в алфавітному порядку)**

1. Альошина А. І. Профілактика та корекція функціональних порушень опорно-рухового апарату дошкільнят, школярів та студентської молоді у процесі фізичного виховання: монографія. Луцьк, 2015. 356 с.
2. Андрєєва О. В. Теоретико-методологічні засади рекреаційної діяльності різних груп населення: автореф. дис. ... доктора наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Київ: НУФВСУ, 2014. 44 с.
3. Васьков Ю. В. Сучасні педагогічні інновації на уроках фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2010. № 3. С.142-145.
4. Гончарова Н., Бутенко Г. Досвід використання рекреаційно-оздоровчої технології підвищення фізичного стану дітей молодшого шкільного віку. *Спортивна наука України*. Львів, 2015. №5 (69). С. 32-38.
5. Єлісеєва Д. С. Інноваційна технологія зміцнення здоров'я дітей старшого шкільного віку у процесі самостійних занять фізичним вихованням: автореф. дис.. к. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02. Дніпро, 2016, 22 с.
6. Ковальова Н. В. Технологія проектування позакласної роботи старшокласників з фізичного виховання: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Київ: НУФВСУ, 2013. 21 с.
7. Корінчак Л. Вікова фізіологія і шкільна гігієна : навчально-методичний посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. 320 с.
8. Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» : указ Президента України № 42/2016 від 9.02.2016 [Електронний ресурс]. URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/17627> (дата звернення: 30.09.2023)

9. Олексієнко Я. І., Гунько П. М. Теорія, види та технології оздоровчо-рекреаційної рухової діяльності: навчально-методичний посібник Черкаси : ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2018. 260 с.
10. Теорія і методика фізичного виховання / За ред. Т. Ю. Круцевич. Київ.: Олімпійська література, 2018. Т. 1. 424 с.; Т. 2. 392 с.
11. Товт В.А., Марюнда І.І., Сивохоп Е.М., Сусла В.Я. Теорія і технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності: навчальний посібник для викладачів і студентів. Ужгород, ДВНЗ «УжНУ», «Говерла». 2015. 88 с.
12. Тяжка О. В., Казакова Л. М., Строй О. О., Васюкова М. М., Антошкіна А. М., Вакуловська Т. О., Трофіменко Т. О. Сучасні особливості стану здоров'я дітей молодшого і середнього шкільного віку м. Києва. *Здоров'я дитини*. 2018. 4 (31).
13. Швець О. Фізична підготовленість молодших школярів з різним рівнем рухової активності. *Фізична культура, спорт і здоров'я нації*. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2014. Вип. 18. С. 338-341.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Затверджено вченою радою
університету від 7.11.2002р.,
протокол №3

Рецензія на курсову роботу з _____
(наклеюється лаборантом кафедри на зворотному боці аркуша)

Тема № _____

Кафедра теорії і методики фізичного виховання

Викладач _____

Вимоги до роботи

Відповідність вимогам

(обводити)

1. Логіка постановки проблеми (актуальність теми, об'єкт, предмет, гіпотеза, завдання дослідження).	Так Ні
2. Коректність наукового апарату	Так Ні
3. Структурність роботи (план, логіка викладу матеріалу).	5 4 3 2
4. Якість теоретичного обґрунтування проблеми	5 4 3 2
5. Якість емпіричної перевірки теоретичних положень (для робіт історичного плану – вивчення стану реалізації проблеми у сучасній практиці освіти)	5 4 3 2
6. Якість математичних розрахунків, що підтверджують вимоги роботи	5 4 3 2
7. Якість аналізу (наявність коментарів, висновків, рекомендацій працівникам освіти тощо)	5 4 3 2
8. Якість додатків, які підтверджують результати дослідження (таблиці, графіки тощо)	5 4 3 2
9. Повнота та якість оформлення переліку використаних джерел	5 4 3 2
10. Рівень виконання поставлених у роботі завдань	5 4 3 2
11. Якість оформлення роботи	5 4 3 2

Висновок (обводити): робота оцінюється на

5 4 3 2

Оцінка після захисту курсової роботи _____

Дата _____ Перевірив ПІБ _____ Підпис _____

Члени комісії ПІБ _____ Підпис _____

ПІБ _____ Підпис _____

Повторний висновок(обводити): робота оцінюється 5 4 3 2

Дата _____ Перевірив ПІБ _____ Підпис _____

Члени комісії ПІБ _____ Підпис _____ ПІБ _____ Підпис _____

Завкафедри ПІБ _____ Підпис _____

Робота прийнята лаборантом для перевірки: Дата _____ Підпис _____

Для зберігання: Дата _____ Підпис _____